

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
DEPARTMENT OF INTERNATIONAL, EUROPEAN AND AREA STUDIES
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
ΣΠΟΥΔΕΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η λύση των δύο κρατών στην Ισραηλινό-Παλαιστινιακή διένεξη:
Ανεξαρτησία ή Αυτονομία»**

**«The two-state solution in the Israeli-Palestinian conflict:
Independence or Autonomy»**

Συγγραφή:
Μιχαέλα – Μαρίνα Κεφάλα
Αριθμός Μητρώου: 2223M006

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή
Κωνσταντίνος Λάβδας Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)
Μαρία- Ελένη Κοππά Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
Δημήτρης Τριανταφύλλου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Αθήνα, 2024

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψη προσωπικής ευθύνης

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην Διπλωματική μου Εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης του Μεταπτυχιακού Τίτλου των Μεταπτυχιακών Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία προετοιμάσθηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Όνομα & Επώνυμο Συγγραφέα (Με Κεφαλαία) :

_____ ΚΕΦΑΛΑ ΜΙΧΑΕΛΑ - ΜΑΡΙΝΑ _____

Υπογραφή:

_____ _____

Ημερομηνία (Ημέρα – Μήνας – Έτος):

_____ 15.12.2024 _____

Σημαντικοί Όροι : Λύση Δύο Κρατών – Συνομοσπονδία – Διαιρετικές Τομές – Εθνική Ασφάλεια – Ισραήλ – Παλαιστίνη

Περίληψη

Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εξετάζει το ζήτημα των δύο κρατών στην Ισραηλινό- Παλαιστινιακή διένεξη, διερευνώντας τα επίπεδα επιτευξημότητας σε σύγκριση με την προσέγγιση της συνομοσπονδίας. Κύριοι στόχοι αυτής της εργασίας είναι: η αναδιατύπωση των διπλωματικών προσπαθειών προς τη λύση των δυο κρατών, αναζητώντας τις δομικές αποτυχίες τους, η ανάλυση των διαιρετικών τομών που περιορίζουν τις πολιτικές πρωτοβουλίες εντός των δύο κυβερνητικών δρώντων αλλά και των εμποδίων συμβιβασμού και, τέλος, προτάσσεται η λύση της συνομοσπονδίας σε μια θεμελιώδη ανάλυση περί ανάγκης αναζήτησης νέων πρωτοβουλιών. Τέλος, στον επίλογο ακολουθούν συμπεράσματα της γράφουσας και επιμέρους διαπιστώσεις όσον αφορά την υπό εξέταση κατάσταση.

Abstract

The present master's thesis examines the two-state solution in the Israeli-Palestinian conflict while researching the implementation indicators in contrast to a Confederation model solution. The main objective of this paper is: the evaluation of the diplomatic attempts towards the two-state solution, researching the structural failures of these attempts, assessing the internal political cleavages that limit the political initiatives and work as an obstacle for compromise, by the two main actors. Lastly, the confederation model is prioritized in a fundamental analysis regarding the need to seek new realistic initiatives. Finally, the epilogue of the thesis presents the conclusion as well as specific findings regarding the situation under consideration, as presented by the writer.

Περιεχόμενα

Περίληψη – Abstract	3
Εισαγωγή	5
Ενότητα 1. Αναδιατύπωση των διπλωματικών προσπαθειών προς τη λύση των δύο κρατών	8
1.1. Μια εισαγωγή του ιστορικού πλαισίου διαμόρφωσης των σημερινών σχέσεων Ισραηλινών -Παλαιστινίων από την πτώση της αποικιοκρατίας έως τον «Πόλεμο των 6 ημερών».....	8
1.2. Δομικές αποτυχίες των Διπλωματικών Προσπαθειών επίλυσης του Ισραηλινό- Παλαιστινιακού Ζητήματος.....	11
1.2.1. Camp David Accords και τα κενά εκπροσώπησης.....	11
1.2.2. Λόγοι αποτυχίας της Διακήρυξης Αρχών για τις Ενδιάμεσες Ρυθμίσεις Αυτοδιοίκησης – Όσλο Ι	13
Ενότητα 2. Περιορισμοί στην Λύση των Δύο Κρατών	16
2.1. Διαιρετικές τομές εντός του Ισραηλινού πολιτικού οικοδομήματος.....	19
2.1.1. Ανάλυση των ιδεολογικών φασμάτων του Σιωνισμού προς την Ισραηλινή πολιτική	22
2.1.2. Η πολιτική του Benjamin Netanyahu και η ριζοσπαστικοποίηση	25
2.2. Διαιρετικές τομές εντός του Παλαιστινιακού πολιτικού οικοδομήματος	29
2.3. Εμπόδια Συμβιβασμού	33
2.3.1. Συνοριακή Ασφάλεια, ανθρωπογεωγραφία και οικονομικά δεδομένα	33
2.3.2. Εθνική Ασφάλεια και πηγές εκμετάλλευσης.....	38
2.3.3. Η επίδραση των εξωτερικών παρεμβάσεων και εργαλειοποίηση του Παλαιστινιακού	42
Ενότητα 3. Η λύση της Συνομοσπονδίας – Υπάρχουν Περιθώρια για μια νέα κατεύθυνση;	44
3.1. Η σύγχρονη πραγματικότητα της κατάρρευσης.....	47
3.2. Η λύση της Ισραηλινό-Παλαιστινιακής Συνομοσπονδίας	50
Συμπεράσματα	55
Βιβλιογραφικές Αναφορές	60
Χάρτες – Πίνακες	63

Εισαγωγή

Η πρώτη εβδομάδα του Οκτωβρίου 2023 υπενθύμισε στους διεθνείς δρώντες ότι το Παλαιστινιακό ζήτημα παραμένει ένα ενεργό και φλέγον θέμα της παγκόσμιας πολιτικής ατζέντας. Συγκεκριμένα, η καταστροφική τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς ενέτεινε τις υπάρχουσες εντάσεις στην περιοχή, φέρνοντας για άλλη μια φορά στο προσκήνιο το ζήτημα των ανθρωπιστικών προκλήσεων και των γεωπολιτικών επιπτώσεων. Υπό το βάρος αυτών των αυξανόμενων εντάσεων το ζήτημα της επίλυσης των δύο κρατών επανήλθε στην πρώτη θέση της διεθνούς ατζέντας.

Η τρομοκρατική επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου από τη Hamas προς Ισραηλινούς πολίτες και η εντατικοποίηση των επιθέσεων από την Ισραηλινή πλευρά, έχουν οδηγήσει στην ανανέωση των συζητήσεων, εντός της πολιτικής και ακαδημαϊκής κοινότητας, περί αναζήτησης ειρηνικών και βιώσιμων διόδων που μπορούν να ακολουθηθούν. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, μπορεί να θεωρηθεί ότι η λύση των δύο κρατών έχει ιστορικά παρουσιαστεί ως το μόνο βιώσιμο πλαίσιο, ικανό να τερματίσει τα μακροχρόνια προβλήματα της σύγκρουσης. Ταυτόχρονα, η κλιμάκωση των επιθέσεων και η ανάμειξη άλλων διεθνών δρώντων στην εξίσωση του ζητήματος, θέτουν νέες αμφιβολίες και τοποθετούν τη λύση των δύο κρατών σε έναν άξονα αξιολογικής συμμετρικότητας με τα εσωτερικά διαπλαστικά δεδομένα του κοινωνικό-πολιτικού υποβάθρου των δύο δρώντων.

Η αλληλεπίδραση της εσωτερικής κουλτούρας και της πολιτικής αντίληψης επηρεάζει σημαντικά την επιτευξημότητα της λύσης των δυο κρατών στην Ισραηλινό-Παλαιστινιακή σύγκρουση. Επομένως, ως κεντρικό ερώτημα της παρούσας εργασίας ορίζεται το δίλλημα της «ανεξαρτησίας ή αυτονομίας». Χρειαζόμαστε νέες ιδέες ή μια εκ νέου αποφασιστικότητα και πολιτική βούληση σε εσωτερικό και παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να μπορέσει να επιλυθεί παραγωγικά το Ισραηλινό-Παλαιστινιακό ζήτημα; Αποτελεί η λύση των δύο κρατών και το καθεστώς της ανεξαρτησίας ιδανικό μοντέλο μετάβασης προς την επίλυση της διένεξης ή θα πρέπει να επιχειρηθεί ένα μοντέλο συνομοσπονδίας, το οποίο θα λειτουργήσει ως συνδετικό κρίκο ήπιας επίλυσης του Παλαιστινιακού ζητήματος; Ως εκ τούτου, γίνεται αναγωγή και σύνδεση της ανεξαρτησίας, με την λύση των δύο κρατών, και της αυτονομίας, με το σύστημα της συνομοσπονδίας, επιχειρώντας να εξεταστεί και να επεξηγηθούν οι λόγοι για

τους οποίους τα εσωτερικά κοινωνικό-πολιτικά δεδομένα λειτουργούν αποτρεπτικά προς την διαδικασία της πλήρους αυτονομίας.

Ειδικότερα, ο μεθοδολογικός βηματισμός της παρούσας εργασίας διαρθρώνεται ως εξής: κατ' αρχάς, πάνω σε αυτή την αναζήτηση της συμμετρικότητας με τα εσωτερικά δεδομένα, θα επιχειρηθεί η αναδιατύπωση των κοινωνικό-πολιτικών και ιστορικών δεδομένων της σύγκρουσης και των διπλωματικών προσπαθειών επίλυσης της διένεξης, με τον τρόπο που εξελίχθηκαν από την μετααποικιακή γεωπολιτική δομή της Μέσης Ανατολής, την εδαφική επέκταση του Εβραϊκού κράτους το 1967 και τις διπλωματικές προσπάθειες που ακολούθησαν, με ιδιαίτερη μνεία στις συμφωνίες Camp David του 1978, και στην Συμφωνία του Όσλο του 1993, όπου θα διαπιστωθεί ότι τα κενά εκπροσώπησης αποτέλεσαν διαχρονικό εμπόδιο για την εποικοδομητική λύση του ζητήματος.

Στο δεύτερο μέρος θα ακολουθήσει ενδελεχής ανάλυση των περιορισμών προς τη λύση των δύο κρατών. Εδώ, η αξιολόγηση θα γίνει βάσει υφιστάμενων διασυνοριακών ζητημάτων, όπου θα οριοθετηθούν οι διαχωριστικές γραμμές των επιδιώξεων. Ταυτόχρονα, θα γίνει ανάλυση των εσωτερικών διαιρετικών τομών του πολιτικού οικοδομήματος των δρώντων. Επεξηγώντας, αρχικά θα γίνει ανάλυση των διαιρετικών τομών εντός του Ισραηλινού πολιτικού συστήματος, όπου θα επιχειρηθεί η ανάλυση του ρόλου των ιδεολογικών φασμάτων του Σιωνισμού προς τη Σιωνιστική πολιτική και η άμεση διασύνδεσή αυτής με τη ριζοσπαστικοποίηση της πολιτικής του B. Netanyahu και ιδιαίτερα όσον αφορά τους παράνομους εποικισμούς επί της Δυτικής Όχθης. Αντίστοιχη πορεία θα ακολουθηθεί για την προσπάθεια χαρτογράφησης των διαιρετικών τομών εντός του PLO και του Παλαιστινιακού οικοδομήματος. Ειδικότερη έμφαση θα δοθεί στην αναζήτηση των εμποδίων συμβιβασμού, όπως εκφράζονται σε επίπεδο εθνικής ασφάλειας, ανθρωπογεωγραφίας, οικονομικών δεδομένων και εξωτερικών παρεμβάσεων.

Στο τρίτο μέρος, θα επιχειρηθεί η παρουσίαση του σχεδίου της Συνομοσπονδίας προς τα περιθώρια που επιτρέπουν την αναδιαμόρφωση της λύσης. Εδώ, θα επεξηγηθεί πως η επιτυχής δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους δεν αποτελεί μια μονοδιάστατη διαδικασία αλλά περικλείει στο εσωτερικό της ζητήματα παράνομων εποικισμών, της πολιτικής ακαμψίας, και των μεταναστεύσεων.

Βάσει αυτών των δεδομένων, επιχειρείται η διερεύνηση του μοντέλου της Συνομοσπονδίας ως την επικρατούσα δομική επίλυση της διένεξης όπου θα επιτραπεί η διατήρηση της ανεξάρτητης εθνικής ταυτότητας των δρώντων, με την παράλληλη αύξηση της συνεργασίας σε λειτουργικούς τομείς των δύο κρατών όπως η εθνική ασφάλεια, η εξωτερική πολιτική και η οικονομία. Ειδικότερη έμφαση θα δοθεί στην παρουσίαση ιστορικών παραδειγμάτων όπως της Αμερικανικής Συνομοσπονδίας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να επεξηγηθεί ο τρόπος με τον οποίο η λύση της Συνομοσπονδίας, εξυπηρετεί τα άμεσα συμφέροντα των δύο δρώντων, περικλείοντας, ωστόσο, στον πυρήνα της την λύση των δύο κρατών και ως εκ τούτο τη διασφάλιση της ελευθερίας των Παλαιστινίων.

Τέλος, θα συνοψιστούν οι κύριες διαπιστώσεις της έρευνας. Σε αυτό το σημείο κρίνεται εύλογο να τονιστεί ότι παρά το γεγονός ότι οι διαπραγματεύσεις φαίνονται εγκλωβισμένες εντός ενός ατέρμονου κύκλου βίας, η αναγκαιότητα υφίσταστε στη δόμηση των πολιτικών αποφάσεων. Εδώ, θα πρέπει να αξιολογηθούν αυστηρά τα ιδιαίτερα εσωτερικά χαρακτηριστικά και οι προθέσεις των δρώντων ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα του σχηματισμού που θα ακολουθηθεί, μετά το τέλος του πολέμου, χωρίς να σημαίνει ότι μια τέτοια παραδοχή μειώνει την εγκυρότητα των επακόλουθων αποφάσεων. Εν αντιθέσει, η παρούσα εργασία αποτελεί πόρισμα ενεργού προβληματισμού προς την πορεία των εξελίξεων, την ευρύτερη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Παλαιστινίων και της βιωσιμότητας του Ισραηλινό- Παλαιστινιακού οικοδομήματος με δομικά και θεσμικά κριτήρια.

Καταλήγοντας, για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκαν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, όπως αποφάσεις του ΟΗΕ, συνεντεύξεις και δηλώσεις πολιτικών αξιωματούχων του Ισραηλινού κράτους ή της διεθνούς πολιτικής σκηνής, έρευνες, βιβλία της ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας και άρθρα στον Τύπο από έγκριτα μέσα ενημέρωσης. Οι ανωτέρω πηγές χρησιμοποιήθηκαν για την τεκμηρίωση των θέσεων και την έγκυρη προσέγγιση των προς εξέταση ζητημάτων, από την γράφουσα.

Ενότητα 1 : Αναδιατύπωση των διπλωματικών προσπαθειών προς τη λύση των δύο κρατών

1.1. Μια εισαγωγή του ιστορικού πλαισίου διαμόρφωσης των σημερινών σχέσεων Ισραηλινών - Παλαιστινίων από την πτώση της αποικιοκρατίας έως τον «Πόλεμο των 6 ημερών».

Ανέκαθεν στη διάταξη της ιστορικής αναζήτησης, ιδίως στο πλαίσιο της διεθνούς πολιτικής, συνιστούσε κυρίαρχη πρόκληση η επίλυση των εδαφικών συγκρούσεων μεταξύ των κρατών. Για την μετά-αποικιακή ιστορία η διένεξη μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων αποτελεί μια από τις σημαντικότερες, μακροσκελείς και αμφιλεγόμενες συγκρούσεις όπου η εδαφική και θρησκευτική πολυπλοκότητα φαίνεται να καθίσταται θύμα εμφατικά θετικών και αρνητικών παλινδρομήσεων της πολιτικής των κυρίαρχων δρώντων.

Σε μια τέτοια πορεία συνεχούς διαπραγματεύσεων και εντάσεων μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινίων, πληθώρα ζητημάτων που αναφύονταν στο ιστορικό παρελθόν μεταξύ των δύο δρώντων συνεχίζουν να υφίστανται απαξιώνοντας τις προσπάθειες επίλυσής τους, με απαρχή την συμφωνία Camp David το 1978, τη συμφωνία του Όσλο I το 1993 και περαιτέρω διπλωματικές προσπάθειες όπως εκτυλίχθηκαν στη Διάσκεψη της Μαδρίτης το 1991, στο Όσλο II το 1993 και το Camp David II το 2000.

Η σύγχρονη πραγματικότητα όπως διαμορφώθηκε μετά την επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου του 2023, επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά ότι η λύση των δύο κρατών βρίσκεται εγκλωβισμένη σε έναν ατέρμονο κύκλο εντάσεων όπου βριθούν απροσδιόριστα ζητήματα κρίσιμων αβεβαιοτήτων. Επ' αυτού η θεώρηση ότι τα δημογραφικά δεδομένα, η εσωτερική πολιτική και οι γεωπολιτικές τάσεις λειτουργούν διαβρωτικά σε βάθος χρόνου, προς το καθορισμένο περίγραμμα της λύσης των δύο κρατών, αποκαλύπτει την ανάγκη στοιχειοθέτησης των κεντρικών προσκείμενων ώστε να οριοθετηθούν και αξιολογηθούν, με σαφήνεια, οι διαχωριστικές γραμμές των επιδιώξεων των δύο πλευρών.

Επομένως, αναζητώντας το συγκρουσιακό επίπεδο στο Ισραηλινό- Παλαιστινιακό οικοδόμημα, το υπόβαθρο των διενέξεων αποτυπώνεται σε δύο χρονικές συγκυρίες. Εκ προελεύσεως αποδίδεται στο μετά-αποικιακό πλαίσιο δόμησης της Μέσης

Ανατολής, ενώ η δεύτερη χρονική συγκυρία συνιστά τον διπλασιασμό της Ισραηλινής επικράτειας, όπως διαμορφώθηκε με τα αποτελέσματα του πολέμου των 6 ημερών το 1967.

Επανερχόμενοι στο μετά-αποικιακό πλαίσιο δόμησης, η απόσυρση της Μεγάλης Βρετανίας από την αναφερόμενη γεωγραφική επικράτεια το 1947 και η ταυτόχρονη εκπόνηση του σχεδίου της διχοτόμησης της περιοχής σε δύο ανεξάρτητα κράτη από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, αποτελεί αφετηρία των εντάσεων¹.

Συγκεκριμένα, η υπογραφή του σχεδίου διχοτόμησης της Παλαιστίνης συνοδεύτηκε με την έναρξη εμφυλίου πολέμου, μεταξύ της Εβραϊκής και Αραβικής κοινότητας, στην Βρετανική Εντολή για την Παλαιστίνη, προδιαθέτοντας με αυτόν τον τρόπο την ένταση των συγκρούσεων που εκτυλίσσονται έως και σήμερα.. Κατ' επέκταση, η πρόταση αποτέλεσε τον μοχλό κήρυξης της ανεξαρτησίας του Ισραηλινού κράτους το 1948, ενώ οι Παλαιστίνιοι προχώρησαν στην απόρριψη της, λόγω της αδυναμίας αποδοχής της ύπαρξης ενός όμορου Εβραϊκού Κράτους εντός της αραβικής επικράτειας. Αποτέλεσμα της απόρριψης αυτής ήταν η διείσδυση εκατομμυρίων Παλαιστινίων στην Ιορδανία από την πλευρά της Δυτικής Όχθης και στην Αίγυπτο από την πλευρά της Γάζας καθεστώς που ολοκληρωτικά ανατράπηκε με τον εδαφικό τριπλασιασμό του Εβραϊκού κράτους μετά το τέλος του πολέμου των έξι ημερών το 1967.

Σε αυτό το περιβάλλον διαχωρισμού και αλληπάλληλων διεκδικήσεων μεταξύ Ισραηλινών και Αράβων διαμορφώνονται οι νέοι συσχετισμοί των δυνάμεων και η δημιουργία νέων δρώντων στην περιοχή. Συγκεκριμένα, το 1964 και υπό την αιγίδα του Αραβικού Συνδέσμου δημιουργήθηκε η PLO, συγκροτώντας τον πλέον μοναδικό νόμιμο εκπρόσωπο του παλαιστινιακού λαού, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως μέσο κατευνασμού των εσωτερικών εντάσεων και ως μέσο προώθησης των συμφερόντων τους². Μια καίρια επισήμανση αναφορικά με την λειτουργία της ένωσης η οποία αρχικά εργαλειοποιήθηκε από τα Αραβικά κράτη, ως ένα προπαγανδιστικό μέσο προώθησης αρνητικών θέσεων για την ύπαρξη του Ισραήλ, γεγονός που μπορεί να

¹ Κ. Αντωνόπουλος – Κ. Μαγκλιβέρας, 2017, Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας- 3^η Αναθεωρημένη Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ, Αθήνα, Κεφ. 5 «Το κράτος», σ. 141

² Ράνταλ Ντ. Λω, 2020, Τρομοκρατία – Μια Παγκόσμια Ιστορία, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο, κεφ. 12 , σελ 276

αντιστοιχηθεί με τα σύγχρονα γεγονότα εργαλειοποίησης του Παλαιστινιακού από κράτη όπως το Ιράν.

Αυτή η μεταβολή του συσχετισμού των δυνάμεων στην περιοχή με την στρατιωτική επιτυχία του Ισραήλ και την προσάρτηση των νέων εδαφών οδήγησαν σε νέες μορφές σύγκρουσης μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων, αλλά και αναζήτησης νέων μορφών προστασίας.

Σε αυτή την κατεύθυνση, οι συνέπιες του πολέμου του 1967 έφεραν διττά αποτελέσματα. Από τη μια επέτρεψε στο Ισραήλ να καθιερωθεί ως περιφερειακή υπερδύναμη, ενώ παράλληλα έκανε εμφανή την ανάγκη για εσωτερικό μετασχηματισμό του PLO, αλλά και των υπολοίπων Αραβικών κρατών.

Συγκεκριμένα, τα νέα δεδομένα οδήγησαν στην ανάδυση του παλαιστινιακού εθνικισμού και ταυτότητας. Τα συναισθήματα στέρξης και η πλέον εδραίωσή του καθεστώτος του ως πρόσφυγες με την προσάρτηση της Δυτικής Όχθης και Γάζας στο Ισραήλ, ενθάρρυναν την ανάγκη δημιουργίας ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους, πυροδοτώντας ταυτόχρονα αισθήματα μίσους προς του Ισραηλινούς³ και ενθαρρύνοντας την ανάγκη δημιουργίας μιας αυτόνομης διοίκησης.

³ D. Machairas, 2017, The strategic and political consequences of the June 1967 war. Cogent Social Sciences, University of Bath, vol. 3, no. 1, 1299555, Ch. 3. "Displacement versus colonization" p. 5-6, <https://doi.org/10.1080/23311886.2017.1299555>

1.2. Δομικές αποτυχίες των Διπλωματικών Προσπαθειών επίλυσης του Ισραηλινό-Παλαιστινιακού Ζητήματος

Η πορεία των διπλωματικών πρωτοβουλιών επίλυσης της Ισραηλινό-Παλαιστινιακής διένεξης από το 1947 και εφεξής έχει επιδείξει σε έντονο βαθμό την πολυπλοκότητα του ζητήματος, ιδιαίτερα σε περιόδους έντονων πολιτικών κρίσεων στο εσωτερικό των διαπραγματευόμενων. Ενώ οι αρχικές προσπάθειες διαπραγμάτευσης για αυξημένα δικαιώματα αυτονομίας και ανεξαρτησίας των Παλαιστινίων, από την Συμφωνία Camp David Accords το 1978, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε οργανικές μεταβολές στην δομή του οικοδομήματος, η συνέχεια αποδείχτηκε εκρηχτική.

1.2.1. Camp David Accords και τα κενά εκπροσώπησης

Αναλύοντας αρχόμενοι της Συμφωνίας Camp David Accords του 1978, αποτυπώνεται μια μεταβατική περίοδος πέντε ετών όπου θα προωθούνταν «η σύσταση μιας αυτοδιοικούμενης αρχής στη Δυτική Όχθη και Γάζα, της οποίας θα δίνονταν κοινή εξουσιοδότηση των λειτουργιών από το Ισραήλ, την Αίγυπτο και την Ιορδανία και η οποία θα αντικαταστήσει την παρουσία της Ισραηλινής στρατιωτικής ηγεσίας,»⁴ σε αυτές τις περιοχές.

Συμπληρωματικά, σε ομιλία του στις 18 Σεπτεμβρίου 1978, ο Πρόεδρος Carter, ανέφερε ότι « η Ισραηλινή στρατιωτική διοίκηση επί των περιοχών της Γάζας και της Δυτικής Όχθης θα αποσυρθούν και αντικατασταθούν από μια αυτοδιοικούμενη διοίκηση των Παλαιστινίων που διαμένουν σε αυτές τις περιοχές, με πλήρη αυτονομία»⁵, ενώ παράλληλα «οι Ισραηλινές δυνάμεις που θα αποσυρθούν θα μετα-εγκατασταθούν σε τοποθεσίες που διασφαλίζουν, εκ νέου, την ασφάλεια του Ισραήλ»⁶.

Παρά τον εμφανή Παλαιστινιακό προσανατολισμό των αναφερόμενων ρυθμίσεων, παρατηρείται ότι σε οργανωτικό περίοδο η συμφωνία εμφανίζει κενά. Στην έννοια

⁴ The White House, 1978, [The Camp David Accords](#), The Framework for Peace in the Middle East, Washington, D.C., “Framework: West Bank and Gaza”, p. 2-3

⁵ J. Carter, 1978, [Address Before a Joint Session of the Congress on the Camp David Meeting on the Middle East](#), The American Presidency Project, Document Archives, §22.

⁶ Ibid, J. Carter, 1978, §23

οικοδόμησης μιας μεταβατικής κυβέρνησης, ο σχεδιασμός των πρωτοβουλιών συγκροτείται ελλείψει της συμμετοχής εκπροσώπων του παλαιστινιακού πληθυσμού από τις διαπραγματεύσεις του καθορισμού της δικαιοδοσίας της αυτοδιοικούμενης κυβέρνησης, γεγονός που περιορίζει τα αποτελέσματα σε μονομερή εξυπηρέτηση των συμφερόντων.

Αναλύοντας, στη συμφωνία ορίζεται η μη δεσμευτικότητα συμπερίληψης Παλαιστίνιων κατά τη διαδικασία αποφάσεων από τις αντιπροσωπίες της Ιορδανίας και της Αιγύπτου⁷. Αφετέρου, η απόφαση συμπερίληψής Παλαιστίνιων εκπροσώπων στην διαδικασία, καθώς και οι προτάσεις περί επίλυσης του ζητήματος των δύο κρατών και της σταδιακής αποχώρησης από τις περιοχές της Γάζας και Δυτικής Όχθης, προερχόμενες από Παλαιστίνιους, θα συνοδεύονται από την υποχρεωτική έγκριση αυτών από το Ισραήλ.

Σε αυτό το πλαίσιο των περιορισμών, η συμμετοχή των Παλαιστίνιων εκπροσώπων κρίνεται πενιχρή, έναντι του ρόλου των υπολοίπων συμβαλλόμενων κρατών όπως οι ΗΠΑ, η Αίγυπτος, η Ιορδανία και το Ισραήλ, διαδραματίζοντας δευτερεύουσα και συμβολική ταυτότητα στις διαπραγματευτικές διαδικασίες.

Εν ολίγης, η συμφωνία φαίνεται να εξυπηρετεί μακροπρόθεσμα τα ζωτικά και στρατηγικά συμφέροντα του Ισραήλ, όσον αφορά την περιοχή της Γάζας και της Δυτικής Όχθης, αφήνοντας σε μειωμένη διαπραγματευτική ικανότητα και σε ένα πολιτικό κενό την Παλαιστινιακή κοινότητα.

Αυτά τα δομικά κενά επιχείρησε να καλύψει η πρώτη συμφωνία του Όσλο η οποία αγόρευσε το τέλος των εχθροπραξιών της πρώτης Ιντιφάντας.

⁷ The White House, 1978, [The Camp David Accords](#), The Framework for Peace in the Middle East, Washington, D.C., “Framework: West Bank and Gaza”, p. 3

1.2.2. Λόγοι αποτυχίας της Διακήρυξης Αρχών για τις Ενδιάμεσες Ρυθμίσεις Αυτοδιοίκησης – Όσλο Ι

Η Διακήρυξη Αρχών για τις Ενδιάμεσες Ρυθμίσεις Αυτοδιοίκησης⁸ αποτέλεσε την ουσιαστικότερη προσπάθεια επίλυσης και εφαρμογής της λύσης των δύο κρατών στο Ισραηλινό-Παλαιστινιακό ζήτημα, της οποίας όμως η εφαρμογή δεν ολοκληρώθηκε. Συγκεκριμένα, η συμφωνία όριζε ότι με την τελική υπογραφή της το Ισραήλ θα έπρεπε να προχωρήσει σε πλήρη στρατιωτική απόσυρση από την γραμμή της Γάζας, σε διάστημα τεσσάρων μηνών⁹. Σε αυτό το πλαίσιο η εσωτερική ασφάλεια της περιοχής θα διαβίβαζε τις αρμοδιότητες της στις πλέον Παλαιστινιακές αστυνομικές αρχές, οι οποίες συγκροτούνταν από μαχητές του Αραφάτ. Αντίστοιχα, το Ισραήλ θα διατηρούσε την ευθύνη διατήρησης της εξωτερικής ασφάλειας και των διπλωματικών σχέσεων¹⁰.

Από την άλλη πλευρά, στη Δυτική Όχθη το Ισραήλ θα αναλάμβανε να προχωρήσει σε μεταβίβαση των εξουσιών σε εξουσιοδοτημένους Παλαιστινίους σε τομείς όπως η παιδεία, η υγεία, η κοινωνική πρόνοια, η άμεση φορολογία και ο τουρισμός. Εδώ, η επίσημη μεταβολή της πολιτικής ηγεσίας των περιοχών θα λαμβανόταν σε διάστημα εννέα μηνών, όπου οι Παλαιστίνιοι των δύο πλευρών θα εξέλεγαν επίσημους αντιπροσώπους ανάληψης κυβερνητικών ευθυνών.

Σε αυτό το στάδιο κρίσιμο κρίνεται να αναφερθεί ότι η ευθύνη των αμυντικών και εξωτερικών υποθέσεων θα παρέμεναν στην δικαιοδοσία του Ισραήλ, αφήνοντας να εννοηθεί ότι κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου θα συγκροτούνταν περισσότερο ένα σύστημα συνομοσπονδίας παρά πλήρης ανεξαρτησίας και αποκόλλησης από το Ισραηλινό κράτος. Ενώ, η Συμφωνία αποτέλεσε μια μακρά διαπραγματευτική διαδικασία, της οποίας η σωστή εφαρμογή θα μπορούσε να αποτελέσει μοχλό γεφύρωσης της εμπιστοσύνης των δύο πλευρών.

Τούτων δοθέντων, η αποτυχία της εφαρμογής του Όσλο Ι και των ελπίδων ειρηνικής διευθέτησης του Παλαιστινιακού καθεστώτος, μπορεί να αποδοθεί σε συρροή

⁸ Για λόγους ευκολίας του γράφοντος, η Διακήρυξη θα αναγράφεται στο εξής με τον όρο «Όσλο Ι.»

⁹ [Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements](#), September 13, 1993, Source: United States Institute of Peace – Peace Agreements Digital Collection [ANNEX II, “Protocol of withdrawal of Israel from Gaza strip and Jericho Area” §2]

¹⁰ Ibid, [Article VIII – Public Order and Security]

παραγόντων οι οποίοι μέχρι και σήμερα υπονομεύουν τους στόχους της, γεγονός που αποδεικνύεται με τις αιματηρές επιθέσεις που ακολούθησαν την 7 Οκτωβρίου του 2023.

Σε αυτό το στάδιο, η κατανόηση της φύσης και της εξέλιξης των συγκυριών στην Ισραηλινό-Παλαιστινιακή διένεξη σχετίζεται με μια σειρά παραγόντων και διαφοροποιήσεων εντός των δύο πόλων. Παραμέτρων που εξηγούν τις αντικρουόμενες θέσεις και τη διαφορές στο υφιστάμενο ζήτημα και οι οποίες επηρεάζουν σε πολιτικό, οργανωτικό και κοινωνικό επίπεδο τον προσανατολισμό των αποφάσεων που θα ακολουθήσουν το τέλος του υφιστάμενου πολέμου στην Μέση Ανατολή.

Στην πορεία της ανάλυσης της συμφωνίας και των εσωτερικών προσκείμενων εξάγεται ότι η έλλειψη ενός σαφώς καθορισμένου τελικού αποτελέσματος στις συμφωνίες λειτούργησε διαβρωτικά προς την βιωσιμότητα των μεταβατικών ρυθμίσεων του Όσλο Ι, γεγονός που κατέστησαν δύσκολη την ενίσχυση της συνεργασίας και τη δημιουργία κοινού οράματος μεταξύ Ισραήλ και της PLO, προς τη διατήρηση της ειρήνης¹¹.

Προεκτείνοντας την ανάλυση, η Όσλο Ι δεν συμπεριέλαβε κεντρικά ζητήματα τα οποία αποτελούσαν την εστία της σύγκρουσης μεταξύ των δύο δρώντων, όπως η ίδρυση του Παλαιστινιακού κράτους, τα σύνορα, το τελικό καθεστώς της Ιερουσαλήμ, τις εγγυήσεις ασφαλείας, τα ζητήματα επιστροφής των προσφύγων καθώς και το καθεστώς των εβραϊκών οικισμών εντός των κατεχόμενων εδαφών¹². Αυτή η απουσία σαφήνειας αποτέλεσε καταλύτης για την ανάπτυξη αποκλινουσών προσδοκιών και μονομερών ενεργειών από τα δύο μέρη, αφήνοντας κενά εξουσίας τα οποία έσπευσαν να εκμεταλλευτούν παραστρατιωτικές ή τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως η Hamas.

Συγκεκριμενοποιώντας, ο PLO εισήλθε στις διαπραγματευτικές διαδικασίες στεκούμενος εντός δύο δομικών εδαφικών και πληθυσμιακών φιλοδοξιών. Η εδαφική συνιστώσα βασίστηκε στον πλήρη τερματισμό της Ισραηλινής παρουσίας

¹¹ A.D Miller, 2023, [Why the Oslo Peace Process Failed- And what it means for future negotiations](#), Source: Foreign Policy

¹² D. Bar-Tal, 2022, [Is a Confederation between Israel and Palestine with Jordan a viable arrangement?](#), Tel Aviv University, p.4, <https://doi.org/10.1177/0043820022112802>

εντός των «Παλαιστινιακών» εδαφών που αποκτήθηκαν το 1967, καθώς και την πλήρη αναγνώριση της πολιτικής και θεμελιακής νομιμότητας των Παλαιστινίων βάσει του σχεδίου Διχοτόμησης της Παλαιστίνης του ΟΗΕ το 1947.

Όσον αφορά την πληθυσμιακή συνιστώσα, θεωρήθηκε ότι η Συμφωνία θα έδινε τέλος στην περιχαράκωση των Παλαιστινιακών οικισμών και την ενίσχυση των Ισραηλινών κοινοτήτων στη Δυτική Όχθη καθώς και τη Λωρίδα της Γάζας. Παρ' όλα αυτά, ο αριθμός των Ισραηλινών κοινοτήτων φαίνεται να έχει τετραπλασιαστεί την τελευταία δεκαετία όπου από 94,100 Ισραηλινούς, κατά το έτος 1991, στην περιοχή της Δυτικής Όχθη ο αριθμός ανέρχεται σε 478,600 κατοίκους¹³ εν έτη 2024.

Τέλος, ως προς τις Ισραηλινές φιλοδοξίες, ο σχηματισμός τους εκδηλώνει άνισα αποτελέσματα. Από τη μία η ειρηνευτική διαδικασία προσεγγίστηκε ως ευκαιρία αναγνώρισης του Ισραήλ από την PLO και ως εκ του αποτελέσματος από τα Αραβικά κράτη, ενώ από την άλλη ως στρατηγικό μέτρο διασφάλισης της ασφάλειας στο εσωτερικό του. Η ανισότητα τοποθετείται στο πρίσμα των εξελίξεων, όπου παρά την αύξηση των επιθέσεων κατά της διάρκειας της δεύτερης Ιντιφάντας (2000-2005) και των οξύτατων επιθέσεων, κατά την παρούσα χρονική συγκυρία, στη Λωρίδα της Γάζας το Ισραήλ έχει καταφέρει να αυξήσει διαχρονικά τις αμυντικές του ικανότητες.

¹³ 2024, [Israel Central Bureau of Statistics](#), "Numbers of Settlers by Year", source: Peace Now

Ενότητα 2 : Περιορισμοί στην Λύση των Δύο Κρατών

Στο ευρύτερο πλαίσιο ερμηνείας της πολιτικής δόμησης του Ισραηλινό – Παλαιστινιακού ζητήματος, όσο οι εντάσεις και οι εχθροπραξίες εξακολουθούν να υφίστανται σε έξαρση και οι διαπραγματευτικές διαδικασίες στην υποτυπώδη μορφή που λαμβάνουν σήμερα, η προδιάθεση των εκρήξεων δεν θα εκλείψει και οι διπλωματικές διαδικασίες προς την λύση των δύο κρατών θα παραμείνουν εγκλωβισμένες.

Σε ειδικό πλαίσιο, η διαφορά της κοινωνικής και πολιτισμικής δομής, από την προσάρτησή των εδαφών το 1967, αποκαλύπτει το στενό πεδίο διαμόρφωσης και ερμηνείας των δεδομένων προς την λύση και δημιουργία των δύο κρατών. Όπως ήδη προαναφέρθηκε συνοπτικά στην πρώτη ενότητα, τα δημογραφικά δεδομένα, η εσωτερική πολιτική και οι γεωπολιτικές τάσεις λειτουργούν διαβρωτικά σε βάθος χρόνου, προς το καθορισμένο περίγραμμα της λύσης των δύο κρατών.

Εξ' αυτού, σημαντικό παράγοντα προς την ερμηνεία των νέων δεδομένων διατελούν οι αυξημένοι Εβραϊκοί οικισμοί εντός της Δυτικής Όχθης, η ανάμειξη τους με τους Παλαιστίνιους και οι νέοι περιορισμοί που αυτά τα δεδομένα προοικονομούν. Η προβληματική των νέων δεδομένων έγκειται στους αυξητικούς αριθμούς των Ισραηλινών οικισμών στην πλευρά της Δυτικής Όχθης και την εντατικοποίηση των περιχαράκώσεων των Παλαιστινιακών οικισμών, με τη μορφή που έχουν λάβει από το 2017, υπό την ηγεσία του Likud και του Benjamin Netanyahu.

Μια τέτοια δομική επιβολή στο πληθυσμιακό οικοδόμημα της περιοχής καθιστά τη βιωσιμότητα των περεταίρω προσπάθειών αυτονόμησης εύθραυστες. Στη βαθύτερη ουσία της, η αυξημένη ανάμειξη των πληθυσμών υπογραμμίζει την περιπλοκότητα των εδαφικών διαπραγματεύσεων, όπου η προσπάθεια επικράτησης έναντι των υπολοίπων θα ωθήσει τις δύο πλευρές να λειτουργήσουν με όρους αυτοβοήθειας, έναντι της ενίσχυσης της συνεργασίας και τούτο διότι οι εσωτερικές αντιλήψεις για την “απέναντι όχθη” είναι δομημένες πάνω σε εσφαλμένα θεμέλια.

Ταυτόχρονα, ιδιαίτερο ρόλο προς τη δομική διαδικασία διαμόρφωσης των διαπραγματευτικών προσπαθειών λαμβάνει και το πολιτικό περιβάλλον το οποίο διαμορφώνει και ανακατευθύνει τις πρωτοβουλίες των πολιτικών. Όπως αναφέρει η συστημική θεωρία του Easton, η πολιτική δεν είναι παρά η «εξουσιαστική

κατανομή της αξίας», ενώ το πολιτικό σύστημα είναι «εκείνη η δομή σχέσεων σε κάθε κοινωνία μέσω της οποίας σχηματίζονται και εκτελούνται δεσμευτικές ή επιτακτικές αποφάσεις».

Βάσει αυτού, οι αλλαγές στο κοινωνικό περιβάλλον που συγκροτούν ένα πολιτικό σύστημα είναι αυτές που παράγουν απαιτήσεις και ευνοούν τις δράσεις που κατευθύνονται ως εισροές προς το πολιτικό σύστημα, μέσω της πολιτικής συμπεριφοράς. Αυτές οι εξωγενείς και ενδογενείς απαιτήσεις είναι που δημιουργούν τον ανταγωνισμό σε ένα πολιτικό σύστημα, οδηγώντας σε αποφάσεις ή αποτελέσματα που στοχεύουν να ικανοποιήσουν ένα αντιπροσωπευτικό μέρος του κοινωνικού συνόλου, προς την νομιμοποίησή τους.

Πάνω σε αυτή την προσέγγιση, η εκλεγμένη κυβέρνηση του 2022 από το Ισραήλ είναι σε πολιτικό επίπεδο, πιο δεξιά από ποτέ. Οι εκλογές φανέρωσαν ότι η επιτυχία των ριζοσπαστικών δεξιών κομμάτων και η ένταξή τους στην κυβέρνηση είναι αποτέλεσμα ενός μακροπρόθεσμου μετασχηματισμού του Ισραηλινού πολιτικού πεδίου, όπως διαμορφώθηκε από το 2009 και έπειτα.

Τα δεδομένα αποδεικνύουν ότι η υπέρ-ορθόδοξη και εθνικιστική επιρροή εντός της ισραηλινής πολιτικής δεν είναι ούτε ξαφνική, ούτε τυχαία, αλλά αποτελεί αποτέλεσμα συστηματικών διεργασιών που πηγάζουν από την ίδρυση του Εβραϊκού κράτους και του Ισραηλινού πολιτικού συστήματος. Συγκεκριμένα, λόγω της φύσης της οικοδόμησης συνασπισμών προς τη συγκρότηση κυβέρνησης, η κατοχύρωση της στήριξης από τα το εθνικιστικό και ορθόδοξο μπλοκ αποτελεί μια αναγκαία διεργασία εξασφάλισης εξήντα-μίας εδρών προς τη συγκρότηση κυβέρνησης. Ως εκ τούτου, η γενική κατανόηση της επιρροής των υπέρ-ορθόδοξων και εθνικιστών προς τη διαμόρφωση των σχέσεων μεταξύ των πολιτικών αποφάσεων και ειδικά σε επίπεδο διατήρησης ισορροπιών από τον B. Netanyahu θεωρείται κρίσιμη, ιδιαίτερα με την αυξητική επιρροή τους, από το 2009 και έπειτα.

Τέμνοντας τα παραπάνω και μεταβαίνοντας στον ρόλο των εξωτερικών πιέσεων προς τη διαμόρφωση του σχεδίου των δύο κρατών, γίνεται αντιληπτό ότι η 7^η Οκτωβρίου έχει μορφολογικά αλλάξει τα δεδομένα. Μια σειρά προσπαθειών ειρήνευσης και αναβάθμισης των σχέσεων της χώρας με γειτονικά Αραβικά κράτη όπως η Σαουδική Αραβία, αλλά και οι ήδη τεταμένες σχέσεις της χώρας με το Ιράν

επαναφέρουν την αστάθεια στον γεωπολιτικό ορίζοντα της Μέσης Ανατολής, όπου η χειρουργική ακρίβεια των προσπαθειών θα ορίσει το τέλος των γεγονότων.

2.1. Διαιρετικές τομές εντός του Ισραηλινού πολιτικού οικοδομήματος

Κάθε διπλωματική προσπάθεια η οποία θέτει ως στόχο την πρόταση των δύο ανεξάρτητων κρατών περί διευθέτησης του προβλήματος δεν δύναται παρά να σταθεί εμποδισμένη εντός των διαιρετικών τομών του πολιτικού οικοδομήματος των δρώντων. Σε αυτή τη κατεύθυνση διαβλέπεται ότι οι πολιτικές διασπάσεις εντός του Ισραηλινού πολιτικού συστήματος αποτελούν απόρροια ιδεολογικών και κοινωνικών παραγόντων όπου συνδέονται άμεσα με τις αναδυόμενες ιστορικές προκλήσεις του Εβραϊκού κράτους.

Ιδιαίτερα, η τρομοκρατική επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου και οι ασταμάτητες επιθέσεις που ακολούθησαν φανερώνουν δύο δομικά εμπόδια: οι ιστορικές αφηγήσεις των δύο πλευρών δυσχεραίνουν την εξομάλυνση των σχέσεων και διαιωνίζουν τον φαύλο κύκλο εχθρότητας ενώ ταυτόχρονα, η έλλειψη κοινής γραμμής προς την λύση των δύο κρατών, καθώς και η ανελαστική προσέγγιση των πολιτικών ηγετών να προχωρήσουν σε επαναπροσέγγιση των ζητημάτων, τείνουν να προωθούν απειλητικά μαξιμαλιστικές θέσεις.

Προς τούτο, έρευνες που ακολούθησαν την επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου αποκαλύπτουν ότι σε κοινωνικό επίπεδο μόνο το 35% των Ισραηλινών θεωρεί ότι η ειρηνική «συγκατοίκηση» με ένα ανεξάρτητο Παλαιστινιακό κράτος είναι εφικτή¹⁴. Η παθολογική εικόνα που εμφανίζει ο αυξανόμενος σκεπτικισμός, αναφορικά με την ειρηνική επίλυση της διένεξης, είναι που καθιστά ανέφικτη την ισορρόπηση των αντιλήψεων μεταξύ των δύο δρώντων. Χωρίς την εξομάλυνση αυτής της παθογενικής κουλτούρας, θα συνεχίσει η έξαρση των ευρύτερων διαιρέσεων εντός της ισραηλινής κοινωνίας, διαιρέσεις που περαιτέρω περιπλέκονται από την αυξητική πολιτική επιρροή των Ισραηλινών οικισμών και την περιχαράκωση των Παλαιστινιακών στη πλευρά της Δυτικής Όχθης.

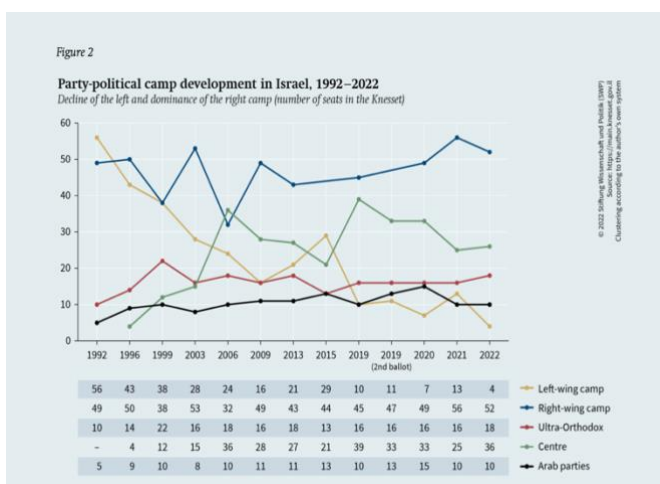
Μεταβαίνοντας στην άσκηση της πολιτικής, είναι σημαντικό να αναγνωρίζεται ότι τα κόμματα αποτελούν προεκτάσεις των κοινωνικών ομάδων που αντιπροσωπεύουν. Συνάμα, η προαναφερθείσα κοινωνική δυναμική υπογραμμίζει την αυξανόμενη

¹⁴ S. Austin and J. Evans, 2023, [Israelis have grown more skeptical of a two-state solution](#), Pew Research Center

πόλωση εντός της ισραηλινής πολιτικής, όπου αντανάκλαται σε νομοθετικό και εκτελεστικό επίπεδο, στις συζητήσεις όπου οι οπτικές περί ασφάλειας, ταυτότητας και εθνικισμού συγκρούονται.

Ειδικά, όσον αφορά την ισραηλινή πολιτική ως αντανάκλαση της κοινωνίας φαίνεται ότι την τελευταία δεκαετία υπάρχει μια μετακίνηση προς τα δεξιά η οποία συνοδεύεται από έντονα φαινόμενα πολιτικής αστάθειας. Συγκεκριμένα, το 2012 παρατηρείται μια γενικότερη συρρίκνωση της αριστεράς, όπου τα ποσοστά μειώθηκαν από 28% σε 11%¹⁵, προς όφελος του κέντρου. Σε αυτή τη βάση, η κατάσταση της πολιτικής αστάθειας κορυφώθηκε από το 2019 όπως εκδηλώθηκε από την άρνηση των φιλελεύθερων να προχωρήσουν σε συγκρότηση κυβέρνησης συνασπισμού με τον B. Netanyahu.

Παρά ταύτα, τα αποτελέσματα των εθνικών εκλογών του 2022 εμφάνισαν σημαντική νίκη του δεξιού συνασπισμού με αρχηγό τον B. Netanyahu, και το τέλος

Πίνακας 1 Ανάπτυξη Ισραηλινού κομματικού άξονα Αριστεράς – Δεξιάς, 1992-2022

ενός μαραθώνιου εκλογικών επαναλήψεων. Ο συνασπισμός του Likud με τους συντηρητικούς και υπέρ-ορθόδοξους, καθώς και η μάχη του Netanyahu προς την προσπάθεια αναθεώρησης του δικαστικού πλαισίου φανερώνουν την τρέχουσα αποσταθεροποίηση¹⁶.

Συγκεκριμένα, οι εκλογές του 2022 ανέδειξαν δομικές παθογένειες εντός του Ισραηλινού πολιτικού συστήματος που επηρεάζουν άμεσα τη διαδικασία διευθέτησης του Παλαιστινιακού ζητήματος και καθιστούν τη λύση των δύο κρατών από δύσκολη έως ανέφικτη. Παρά τα μικρά μεγέθη ¹⁷διαφοράς ψήφων, το σύστημα αναλογικής εκπροσώπησης ευνόησε την επανεκλογή του B. Netanyahu λόγω του

¹⁵ O. Anabi, 2022, [Jewish Israeli Voters Moving Right – Analysis](#), The Israel Democracy Institute

¹⁶ Ehud Barak, (2023), [Netanyahu's judicial overhaul would "destroy" Israel's democracy, former prime minister says, CBS News](#), Source: Youtube, Accessed 17.10.2024.

¹⁷ Το γράφημα αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του Lintl Peter, 05.01.2023, [Israel's Anti-liberal Coalitions](#), sourced by Stiftung Wissenschaft und Politik, doi:10.18449/2023C05, acc. 17.10.2024

δεξιού συνασπισμού και των υψηλότερων ποσοστών προέλευσης ψηφοφόρων σε περιοχές όπου παραδοσιακά τον υποστηρίζουν¹⁸. Εν αντιθέσει, η αντιπολίτευση δεν κατάφερε να συγκροτήσει τον κατάλληλο συντονισμό και να ξεπεράσει το απαραίτητο εκλογικό όριο προς την ανατροπή της εκπροσώπησής τους εντός του Knesset.¹⁹

Σε πιο αναλυτική βάση, αυτή η αυξητική τάση δεν είναι μονοδιάστατη και δεν μπορεί να αποδοθεί σε μονομερείς ενέργειες. Ήδη από το 1986, πριν από τις διαπραγματεύσεις για τη Συμφωνία του Όσλο σημειώνεται ότι το 39% των Εβραίων Ισραηλινών αυτό-προσδιορίζονταν ως δεξιόι με τα ποσοστά του κέντρου και της αριστεράς να κυμαίνονται σε 25% και 23% αντίστοιχα²⁰. Παρ' όλα αυτά με τη δολοφονία του πρωθυπουργού και δημιουργού του Όσλο Ι, Υ. Rabin, σημειώνεται μια μικρή μείωση στα ποσοστά ταύτισης της δεξιάς και ταυτόχρονες μετακινήσεις προς το κέντρο και την αριστερά. Όπως εύστοχα αναφέρει ο Amir Oren αυτό που παρατηρείται είναι ότι οι γενικότερες μετακινήσεις δεν προσδίδονται σε κοινωνικό-οικονομικούς παράγοντες αλλά αποδίδονται στην έλλειψη προόδου των ειρηνευτικών διαδικασιών με τους Παλαιστινίους και στα συνεχώς μεταβαλλόμενα πληθυσμιακά δεδομένα²¹.

¹⁸ O. Kenig, 2022, [2022 Election Results](#), The Israel Democracy Institute

¹⁹ Ibid, Kenig, 2022

²⁰ M. Margit, 2022, [Right Wing Rises in Israel Amid Widening Rift Between Arabs and Jews](#), the Medialine – Trusted Mideast News

²¹ Ibid, 2022

2.1.1. Ανάλυση των ιδεολογικών φασμάτων του Σιωνισμού προς την Ισραηλινή πολιτική

Προτού προχωρήσουμε στη ανάλυση της της προσέγγισης του Παλαιστινιακού από τον Benjamin Netanyahu καθώς και στους γενικότερους περιορισμούς των επιλογών, εύλογη κρίνεται μια σύντομη αναφορά στις αντιλήψεις περί πολιτικής και τον ρόλο του Σιωνισμού στην δομική συγκρότηση της πολιτικής κουλτούρας και συνάμα κομματικής του Ισραήλ. Όπως αναφέρουν οι Ball και Peters “ Η ιστορική πορεία των πολιτικών συστημάτων και η πολιτική δράση των ατόμων που τα απαρτίζουν, εξαρτώνται όχι μόνον από δομές, θεσμούς και συντάγματα αλλά και από ιδέες και αντιλήψεις περί πολιτικής”²².

Ο Σιωνισμός αποτελεί μια από αυτές τις αντιλήψεις. Συγκεκριμένα, παρά την παρερμηνεία του ως μια καθαρά θρησκευτική ιδεολογία που υποστηρίζει την ίδρυση του Ισραηλινού κράτους, αυτός σχηματίζει πολλά δομικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την ευρύτερη λειτουργία των προσεγγίσεων του Εβραϊκού κράτους. Μια ιστορική αναδρομή αποκαλύπτει την περίπλοκη δόμηση του, πάνω στις αλληλεπιδράσεις του ευρωπαϊκού εθνικισμού του 40’ και του εβραϊκού εκσυγχρονισμού²³, η οποία δεν ταυτίζεται αποκλειστικά με τις θρησκευτικές επιταγές του παρελθόντος αλλά προσομοιάζει τις «πολιτικό-φιλοσοφικές» τάσεις του δίπολου «αριστεράς- δεξιάς». Αποτελεί μια παλινδρόμηση της πολιτικής ρητορείας περί καλού – κακού, παλαιού-νέου, ελευθερίας- ισότητας και κοινωνικού – οικονομικού.

Πράγματι, στο πρώιμο στάδιο της σύστασης του Ισραηλινού κράτους η θρησκεία ταυτίστηκε με την εθνική ταυτότητα, ενώ ο Σιωνισμός αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα συσπείρωσης και διαμόρφωσης της ιδεολογικής βάσης του κράτους. Για τους εβραίους της μετά-αποικιακής και μετά-πολεμικής εποχής ο Σιωνισμός αποτέλεσε ένα κίνημα επανέναρξης της Εβραϊκής ιστορίας, το οποίο υποστήριζε την ανάγκη δημιουργίας ενός κράτους ικανού να υπερασπιστεί την εδαφική του

²² A.R. Ball & B.G. Peters, Μετ: Κ.Α. Λάβδας, Σύγχρονη Πολιτική και Διακυβέρνηση- Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη, 6^η έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση ΑΕΒΕ, Αθήνα, 2001, Κεφ. 4 σελ. 121

²³ Friesel, E. (2024) ‘Zionism and Jewish statehood as expressions of Jewish modernisation’, *Israel Affairs*, 30(3), pp. 381–403. doi: 10.1080/13537121.2024.2342130.

ακεραιότητα και να εξασφάλιση την βιωσιμότητα των πολιτών του. Πάνω σε αυτά τα πλαίσια συγκρότησης σχηματίστηκαν οι ιδεολογικές βάσεις διαφοροποίησης των σχημάτων του Σιωνισμού: του Εργατικού Σιωνισμού, του Αναθεωρητικού Σιωνισμού και του Θρησκευτικού Σιωνισμού.

Τοποθετώντας τον Σιωνισμό στον άξονα της Αριστεράς-Δεξιάς, αναγνωρίζεται ότι ο Εργατικός Σιωνισμός εμπίπτει ιδεολογικά στην πτέρυγα της κομματικής αριστεράς. Έτσι, κατά τις διαδικασίες σύστασης του Εβραϊκού κράτους, οι ιδεολογικοί εκφραστές του εργατικού σιωνισμού επιδίωξαν την συσπείρωση των Εβραίων πίσω από μια ενιαία ταυτότητα, όπου δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην εξέλιξη της κουλτούρας, την δημογραφική αύξηση και τη δημιουργία ενός σαφώς κατασκευασμένου σχεδίου ανάπτυξης, της αγροκουλτούρας και της τεχνολογίας, θέτοντας με αυτόν τον τρόπο τα θεμέλια προς την οικονομική ανάπτυξη κοινωνική δικαιοσύνη²⁴. Κατευθυντήριες δε αρχές της εξωτερικής πολιτικής τους ήταν η εξασφάλιση της ασφάλειας και της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους, προβλέποντας τη διατήρηση ποιοτικών αποτρεπτικών δυνάμεων.

Επ' αυτού, η κρίση του πολέμου των έξι ημερών και ο εδαφικός διπλασιασμός του Ισραήλ οδήγησε τους Εργατικούς σε μια επαναπροσέγγιση και μετάλλαξη των ιδεολογικών τους βάσεων.

Η ένταξη του Παλαιστινιακού στην ατζέντα ασφαλείας του Εβραϊκού κράτους έθεσε τη βάση προς τη στροφή προς τον Φιλελεύθερο Εργατικό Σιωνισμό, όπου η δημοκρατία, η ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα τοποθετούνται στο κέντρο των διαβουλεύσεων. Πραγματώνοντας, η πολιτική των κυβερνήσεων του εργατικού Σιωνισμού όπως εκφράζεται από τον Συνασπισμό των Δημοκρατικών, με το Ισραηλινό Εργατικό Κόμμα και το Meretz, φανερώνει αυξημένη διαλλακτικότητα και προθυμοποίηση προς συνεργασία για την επίλυση του Παλαιστινιακού ζητήματος, γεγονός που αποδίδεται και από την σύναψη της Συμφωνίας του Όσλο από τον τότε πρωθυπουργό Yitzhak Rabin.

Εν αντιθέσει του Εργατικού Σιωνισμού, ο Αναθεωρητικός Σιωνισμός εδραιώνει τις απόψεις του για την εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας πάνω στα ιστορικά

²⁴ M. Gilani, Oct 12 2024, [The Oslo Process: The Façade of Peace between Palestine and Israel](#), Source: E-International Relations

θεμέλια των ανέμων επιθετικών βλέψεων των εχθρών του, όπως έχουν βιωθεί από την πτώση του φρουρίου Masada κατά τη Ρωμαϊκή εποχή, τα τραύματα του ολοκαυτώματος και τις αλλεπάλληλες πολεμικές επιθέσεις από γειτονικά Αραβικά κράτη.

Όπως στον Εργατικό Σιωνισμό, έτσι και στον Αναθεωρητικό, ο πόλεμος των έξι ημερών επαναπροσδιόρισε τα ζητήματα της ατζέντας ιδιαίτερα σε θέματα εδαφικής επέκτασης και κατοχύρωσης των εδαφών του 1967²⁵. Προς αυτό, η αναθεωρητική προσέγγιση, όπως εκφράζεται από το Likud, δεν μπορεί να αναλυθεί γραμμικά αλλά σε μια δικλείδα πολιτικών διακυμάνσεων μεταξύ στατικότητας και ευελιξίας, ιδιαίτερα προς τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής. Για τους αναθεωρητικούς, ο φίλος του σήμερα αποτελεί τον εχθρό του αύριο και αντίστοιχα.

Όσον αφορά, τη λύση των δύο κρατών, οι Αναθεωρητικοί Σιωνιστές προσεγγίζουν το ζήτημα με όρους σκληρής πολιτικής, όπου η διατήρηση του ελέγχου των προσαρτημένων εδαφών κρίνεται ως ένα αναπόσπαστο στοιχείο της εβραϊκής ταυτότητας, διαγράφοντας μια πορεία εντάσεων και πολιτικών επεκτάσεων των Ισραηλινών εποίκισμών, ιδιαίτερα στην περιοχή της Δυτικής Όχθης.

Σε μια τέτοια πορεία έκφρασης της διατήρησης του ελέγχου εδαφών, μπορεί να τοποθετηθεί και ο Θρησκευτικός Σιωνισμός, του οποίου οι θέσεις χαρακτηρίζονται από ένα πλαίσιο αντεκδικήσεων έναντι των Αράβων προς υπεράσπιση της θέσης της «μη παραίτησης της γης του Αβραάμ στα χέρια εκείνων που δεν ανήκουν εκεί».

Συγκεκριμένα, την ιδεολογία στο Knesset πρεσβεύει το Εθνικό Θρησκευτικό Κόμμα-Θρησκευτικός Σιωνισμός, το οποίο υιοθετεί ακραίες εθνικιστικές και μαξιμαλιστικές απόψεις αναφορικά με την μη εδαφική παραχώρηση της Δυτικής Όχθης και Γάζας στους Παλαιστίνιους. Τα γεγονότα στη Λωρίδα της Γάζας το 2005, έχουν ισχυροποιήσει τα εθνικιστικά αισθήματα εντός των αντιπροσώπων του θρησκευτικού σιωνισμού, καθώς η υποχώρηση των Ισραηλινών στρατευμάτων από τη Γάζα μεταφράστηκε ως άμεση προδοσία του κράτους προς την θρησκευτική σιωνιστική κοινότητα και της ιστορικής της αποστολή να λυτρώσει τα βιβλικά εδάφη²⁶.

²⁵ L. Strömbom and A. Persson, 26.06.2023, The two-state impasse in Israel/Palestine—The EU caught between egalitarian norms and expansionist realpolitik, *Front. Polit. Sci.* 5:1049938, doi:10.3389/fpos.2023.1049938, p. 4

²⁶ SHELEF, N. G., & SHELEF, O. (2013). Democratic Inclusion and Religious Nationalists in Israel. *Political Science Quarterly*, 128(2), 289–316. doi:10.1002/polq.12038

2.1.2. Η πολιτική του Benjamin Netanyahu και η ριζοσπαστικοποίηση

Επανερχόμενοι, σε αυτό το σημείο έχουν αναλυθεί οι εσωτερικές διαιρετικές τομές εντός του ισραηλινού πολιτικού συστήματος καθώς και οι εσωτερικές επιβολές των σιωνιστικών διασπάσεων εντός του κομματικού ιδεολογικού σχηματισμού. Ωστόσο, αυτό που έχει παραμείνει ασαφές είναι γιατί η πολιτική του Likud και του Πρωθυπουργού B. Netanyahu, προς τη λύση των δύο κρατών, έχει ριζοσπαστικοποιηθεί τα τελευταία χρόνια παρά τη διαλλακτικότητα που είχε υποδειχθεί σε προγενέστερο χρόνο.

Πράγματι, κατά τη διάρκεια της μακροχρόνιας ηγεσίας του ο B. Netanyahu έχει παραμείνει σταθερός ως προς την αντίθεση του προς τη δημιουργία ενός αυτόνομου Παλαιστινιακού κράτους και τούτο διότι, όπως θεωρεί, αποτελεί άμεσο κίνδυνο ασφαλείας προς την ύπαρξη του Ισραηλινού κράτους. Η κατάδειξη αυτή φανερώνει τους λόγους προσέγγισης των ζητημάτων της Δυτικής Όχθης και Γάζας με αρνητικά πρόσημα.

Το βιβλίο που έκδωσε το 1993 με τίτλο “A place among the nations, Israel and the world”, απαντά με καθαρότητα στο γεγονός ότι ένα στρατιωτικά δυνατό Ισραήλ θα λειτουργήσει ως αποτρεπτικός παράγοντας για τις εχθρικές Αραβικές γειτονικές χώρες. Για αυτόν, η ειρήνη ταυτίστηκε με την ασφάλεια και η δυνατότητα αποτροπής με ένα ισχυρό οργανωμένο στρατό αποτελεί τον μόνο τρόπο επίτευξης της σταθερότητας στην περιοχή. Εντός αυτού του πλαισίου, οι απόψεις του διαφαίνονται αιρετικές προς την ανάλυση των γεγονότων της 7^{ης} Οκτωβρίου και δείχνουν την επισφάλεια που συνοδεύει τη γενικότερη ανάλυση ενός πραγματικού γεγονότος κρίσεων και την υπαγωγή της σε ένα εξηγητικό μοντέλο²⁷.

Αναλύοντας την εξωτερική πολιτική που ακολούθησε από το 2009 και έπειτα γίνεται αντιληπτό, ότι η θέση δεν είναι στατική αλλά δυναμική και δεν ακολουθεί πιστά τα ιδεολογικά όρια του Αναθεωρητικού Σιωνισμού αλλά αποτελεί μια γενικότερη στρατηγική αποτίμησης των δεδομένων προς τη δημιουργία ευκαιριών που να επηρεάζουν με θετικό πρόσημο το δόγμα του.

²⁷ Ν. Παπαναστασόπουλος, Η διαχείριση κρίσεων στην ελληνική εξωτερική και αμυντική πολιτική - Η περίπτωση της κρίσης των Ιμίων, Δεύτερη έκδοση εμπλουτισμένη, , Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, Ιούνιος 2020, σελ. 72

Χρησιμοποιώντας αυτή τη προσέγγιση μπορούν να εξαχθούν δύο συμπεράσματα για την πολιτική του B. Netanyahu: πρώτον, ο B. Netanyahu βλέπει το παιχνίδι της πολιτικής ως το 'παιχνίδι της ζούγκλας', όπου οι ισχυροί επιβιώνουν και οι αδύναμοι χάνονται και δεύτερον, ότι ο φίλος του σήμερα αποτελεί εχθρό του αύριο και αντίστοιχα.

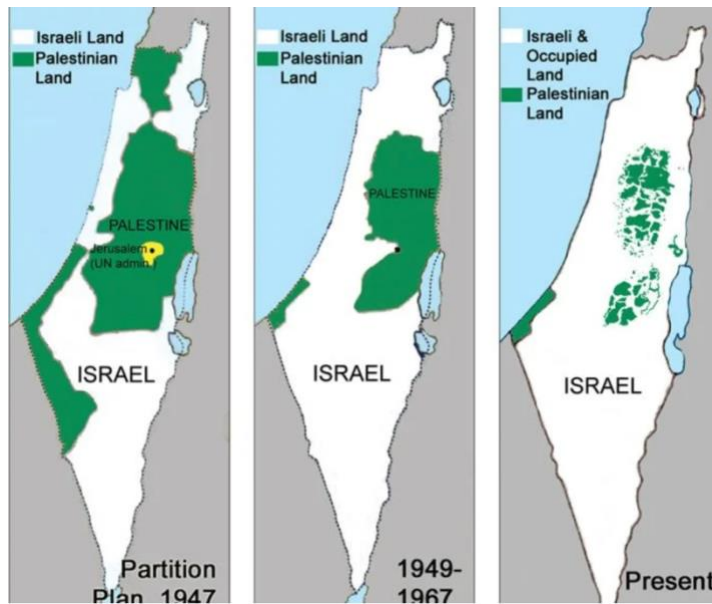
Παρά την σκληρή στάση που έχει επίδειξη τα τελευταία χρόνια προς το Παλαιστινιακό ζήτημα, κρίσιμη λογίζεται η αναφορά στην πρώτη περίοδο διακυβέρνησης της χώρας, όπου το 2009 αναγνώρισε την ανάγκη προς την ειρηνική επίλυση της διένεξης, λαμβάνοντας μέρος στις εν λόγω προσπάθειες όπως εισηγήθηκε ο πρώην Πρόεδρος των ΗΠΑ B. Obama. Η πρωτοβουλία οδήγησε σε ένα μερικό πάγωμα της κατασκευής εποικισμών στην Δυτική όχθη, έως τα τέλη Σεπτεμβρίου του 2010, σε μια προσπάθεια επανέναρξης των διαπραγματεύσεων με τον PLO²⁸. Ωστόσο, αυτή η προστιθέμενη αποτυχία των διαπραγματεύσεων, στο πλέγμα των χαμένων ευκαιριών, φανερώνει την αδήριτη πολιτική ευπάθεια των δρώντων προς τη συναίνεση.

Ενισχύοντας, το 2009 σε ομιλία του στο Πανεπιστήμιο Bar-Illan, ο B. Netanyahu καλεί την Παλαιστινιακή εκπροσώπηση σε «ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις χωρίς προηγούμενους όρους»²⁹. Ωστόσο, όπως και επίσημα φανερώνει το σχέδιο "A peace to prosperity-2020", η αντίληψή του προς τη διχοτόμηση προσδίδει σε μακροχρόνιο επίπεδο ευνοϊκότερη θέση στην Ισραηλινή πλευρά, γεγονός που επηρεάζει δομικά τις προοπτικές προς επαναδιαπραγμάτευση από την Παλαιστινιακή πλευρά.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον εδαφικό διαχωρισμό που παρουσιάζεται η προοπτική προς ένα λειτουργικό ανεξάρτητο Παλαιστινιακό κράτος κρίνεται ως αδύναμη. Όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα του Negotiations Affairs Departments, η ανάμειξη των Ισραηλινών οικισμών εντός της Δυτικής Όχθης και τα όρια της διχοτόμησης, όχι μόνο διαφέρουν από το αρχικό σχέδιο των Ηνωμένων

²⁸ Pressman Jeremy, July 14 2016, [Obama and the Israeli-Palestinian Conflict](#), Source by: E-International Relations

²⁹ B. Netanyahu, 2009, [Israeli PM Netanyahu's Bar-Illan Speech](#) – English, sourced by: The Israeli-Palestinian Conflict- An Interactive Database

Εικόνα 1 Διαμόρφωση Παλαιστινιακών εδαφών από το 1947- 2020 και την περιχαράκωση των οικισμών από την κυβέρνηση του B. Netanyahu – Source: The Left

Εθνών αλλά και του Όσλο Ι. προς τη λύση των δύο κρατών, αλλά συνιστούν διασπάσεις οι οποίες σε λειτουργικό επίπεδο θα είναι δύσκολο να λειτουργήσουν συσσωρευτικά ως ένα ενιαίο ανεξάρτητο Παλαιστινιακό κράτος.

Από την άλλη πλευρά, για τον B. Netanyahu, η

αναφερόμενη διαμορφωτική λύση αποδίδεται στην ρεαλιστική ερμηνεία της διεθνούς πολιτικής και της γεωστρατηγικής μορφολογίας της Μέσης Ανατολής. Όπως σύντομα αναφέρθηκε στην ενότητα 2.1.1. περί «ιδεολογικών φασμάτων του Σιωνισμού» ο Αναθεωρητικός Σιωνισμός, επί του οποίου εμπίπτει η πολιτική του Netanyahu, ταυτίζει την πολιτική ατζέντα πρώτα με την εθνική διατήρηση και ιδίως με την ασφάλεια.

Σε αυτή τη βάση, η εσωτερική πολιτικό-στρατιωτική αστάθεια εντός του PLO και η μακροχρόνια εργαλειοποίηση του Παλαιστινιακού ζητήματος από εχθρικά προς το Ισραήλ κράτη, όπως το Ιράν, φανερώνουν κενά ασφαλείας τα οποία θα αναλυθούν στη συνέχεια της παρούσας ενότητας. Αυτό που μπορεί να λεχθεί, εν συντομία, είναι ότι η προοπτική ανεξαρτησίας του Παλαιστινιακού κράτους, θα άφηνε υπό τις ισχύουσες συνθήκες περιθώρια περικύκλωσης του Ισραήλ από το Ιράν. Σε μια περίοδο όπου ήδη, στις Βόρειες συνοριακές γραμμές, με το Λίβανο, το Ισραήλ έρχεται αντιμέτωπο με τις δυνάμεις της Hezbollah και την εξ ορισμού επιρροή των Ιρανικών δυνάμεων.

Ερμηνεύοντας τις αναφερόμενες συνθήκες, ο ρόλος που θα έκρυβε η εγκατάσταση ενός Παλαιστινιακού κράτους στην περιοχή, επηρεασμένο από τον Ιρανικό φυγοκεντρισμό, θα θεωρούταν καθοριστικός για το εσωτερικό καθεστώς ασφαλείας του Ισραήλ, αλλά και της ευρύτερης περιοχής της Μέσης Ανατολής, όπου

τρομοκρατικές ομάδες επικαλούμενες τον Ισλαμικό εξτρεισμό ταλανίζουν για δεκαετίες την σταθερότητα.

Πάνω σε αυτά τα πλαίσια ερμηνείας της ρητορικής του Netanyahu, η αυξητική τάση των εποικισμών της Δυτικής Όχθης από το 2019 μπορεί να κατανεμηθεί σε δύο συνιστώσες : η πρώτη αφορά την ασφάλεια και τον περιορισμό της Παλαιστινιακής και εμμέσως Ιρανικής επιρροής στην περιοχή, ενώ η δεύτερη και πιο πειστική είναι η προσπάθεια του να ενισχύσει την στήριξη της ακροδεξιάς, εν όψει μιας σκληρής προεκλογικής περιόδου, η οποία θα επηρέαζε άμεσα την πολιτική του υπόσταση. Έτσι, η περιχαράκωση των Παλαιστινιακών οικισμών και ο πολλαπλασιασμός των εβραϊκών εποικισμών στην περιοχή λειτούργησε ως ένα συσπειρωτικό αφήγημα της δεξιάς προς τον επιτυχημένο σχηματισμό κυβερνητικού συνασπισμού³⁰.

Από την άλλη, αναγόμενοι στο διεθνές δίκαιο, η ίδρυση οικισμών σε κατεχόμενα εδάφη θεωρείται παράνομη³¹, γεγονός που ενισχύεται και από τα επανειλημμένα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ όπου αναγράφεται ότι « η επέκταση των εποικισμών, στα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη, παραβιάζει το διεθνές δίκαιο και πρέπει να σταματήσει»³².

Κοντολογίς, η εφαρμογή των επεκτατικών εποικισμών και των περιχαράκωσεων λειτουργεί διαβρωτικά προς την λύση των δύο κρατών. Όπως διαφαίνεται στον χάρτη, η «ανθρωπογεωγραφία» της Δυτικής Όχθης επηρεάζει δομικά τη σύσταση ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους, καθώς η έλλειψη συνεκτικής γης δημιουργεί προβλήματα οικονομικής και κοινωνικής βιωσιμότητας, μειώνοντας ταυτόχρονα την ήδη μειωμένη διαπραγματευτική ικανότητα της Παλαιστινιακής Αρχής.

³⁰ Holmes, O. (April 7, 2019). "[Netanyahu vows to annex Jewish settlements in occupied West Bank.](#)" The Guardian.

³¹ Red Cross on How does Law protect in War, "[Settlements](#)", accessed 19. October 2024

³² United Nations, [Settlement Expansion in Occupied Palestinian Territory Violates International Law, Must Cease](#), Many Delegates Tell Security Council, sourced by Meeting Coverage and Press Releases, 27 September 2023, acc. 19.10.2024

2.2. Διαιρετικές τομές εντός του Παλαιστινιακού πολιτικού οικοδομήματος

Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 1, οι εσωτερικές διαιρέσεις εντός των δρώντων μπορούν να λειτουργήσουν ανασταλτικά προς την διεύρυνση των συζητήσεων περί της λύσης των δύο κρατών. Η ιστορική κατάδειξη της δομικής βάσης της PLO, ως άμεσος εκπρόσωπος της κοινότητας, φανερώνει τη ανάδειξή της πάνω σε διαιρέσεις και εντάσεις και όχι σε κοινούς σκοπούς και σε ένα κοινό όραμα προς τους Παλαιστίνιους.

Αναλυτικότερα ως προς την λειτουργία της, η PLO αποτέλεσε εξ' αρχής μια δυσλειτουργική συμμαχία με τις διάφορες εσωτερικές ομάδες να διασπώνται σε ιδεολογικό επίπεδο αναφορικά με την αποδοχή ή μη της λύσης των δύο κρατών³³ αλλά και την γενικότερη προσέγγιση του Παλαιστινιακού ζητήματος. Ως προς τη διαμόρφωση της, η Fatah αποτέλεσε το επικρατέστερο κόμμα με αρχηγό τον Y. Arafat, ο οποίος από την αρχή της ηγεσίας του ήρθε αντιμέτωπος με εσωτερικές ιδεολογικές διχοτομήσεις, όπως εκδηλώθηκαν από το PFLP με αρχηγό τον G. Habash³⁴, την ANO με αρχηγό τον Abu Nidal και αργότερα την Hamas με αρχηγό τον Ismail Haniyeh και Yahya Sinwar.

Συγκεκριμένα οι PFLP και αργότερα η Hamas αντιτάχθηκαν εξ αρχής των πολιτικών που θεωρούσαν ότι καταπατούσαν τα πολιτικά και εθνικά δικαιώματα των Παλαιστίνιων και σε κάθε προσπάθεια διευθέτησης και διατήρησης της ειρήνης μέσω της συνεργασίας με τους Ισραηλινούς. Από την άλλη ο Y. Arafat ως πλέον αρχηγός της PLO βρέθηκε εμποδισμένος εντός ενός ατέρμονου κύκλου «τρόμου και αντί-τρόμου»³⁵, όπου προσπαθούσε να αντισταθμίσει τις τρομοκρατικές επιθέσεις, προερχόμενες των εσωτερικών διασπάσεων της Παλαιστινιακής κοινότητας, με την συγκρότηση ενός ειρηνευτικού σχεδίου κυβερνητικής αυτονομίας της Δυτικής Όχθης με τον Ισραηλινό Πρωθυπουργό Y. Rabin και Πρόεδρο των ΗΠΑ R. Reagan.

Περαιτέρω, η διεθνής νομιμοποίηση του αγώνα προς τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους, όπως ακολούθησαν τα γεγονότα της πρώτης

³³ Ράνταλ Ντ. Λω, 2020, Τρομοκρατία – Μια Παγκόσμια Ιστορία, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο, κεφ. 12 «Αποαποικιοποίηση και Εθνο-Εθνικιστικά κινήματα μετά τη δεκαετία του 60'», σελ 279

³⁴ Ibid, σ. 279

³⁵ Ibid, σ. 291

Ιντιφάντας, η κύρωση της Συμφωνίας του Όσλο το 1993 και η τελική εκτελεστική της αποτυχία επέφεραν κενά εκμετάλλευσης τα οποία έσπευσε να καλύψει η Hamas, ως ο πλέον εκπρόσωπος των απορριπτιστών εντός της Παλαιστινιακής κοινότητας.

Προεκτείνοντας, η εικοσαετία άλυτων ιδεολογικών διαφωνιών μεταξύ της Fatah και Hamas, καθώς και η μακροπρόθεσμη πολιτική αδράνεια προς την ανεξαρτησία έχουν παγιώσει περαιτέρω τις αποτυχίες των ειρηνευτικών προσπαθειών όπου αναλύθηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Η νίκη της Hamas στις εκλογές του 2006 και η βίαιη εκδίωξη της PLO από την Λωρίδα της Γάζας απεικονίζουν αυτές τις ελλείψεις πολιτικής συνοχής.

Ερμηνεύοντας τη διχαστική πραγματικότητα των δύο αρχών, της Δυτικής Όχθης και της Γάζας, διαπιστώνεται ότι δεν δημιουργούνται μόνο κενά πολιτικής συνοχής αλλά και συνέπειες οι οποίες μπορούν να τοποθετηθούν σε ένα ευρύτερο πολιτικό-οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, όπου οι δημοκρατικότητα των θεσμών πέφτει θύμα της μισαλλοδοξίας και των καταπατημένων μηχανισμών λογοδοσίας, όπως εκφράζονται από το καθεστώς στη Λωρίδας της Γάζας. Η παραπάνω αντίληψη εξάγεται, αρχής γενομένης, των εκλογών του 2006 και της μη διεξαγωγής γενικών εκλογών από τον PLO, ως μια προσπάθεια ελέγχου και καταστολής ενεργειών παρόμοιων εκείνων της Hamas.³⁶ Σε αυτό το πλαίσιο, οι εσωτερικές διαιρέσεις λειτουργούν τροφοδοτικά προς την λήψη καταπιεστικών, εξτρεμιστικών και αντιδημοκρατικών αποφάσεων που υποβιβάζουν, όχι μόνο την ποιότητα ζωής και τα δικαιώματα των παλαιστινίων αλλά υπονομεύουν και εξωτερικά την ικανότητα των εκπροσώπων να δεσμευτούν προς την επανέναρξη των ειρηνευτικών διεργασιών για την δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους.

Πηγαίνοντας σε μια από τις κατεχοχήν πιο πρόσφατες διχοτομήσεις και υπονόμευσης της αξιοπιστίας του PLO μπορούμε να αναφερθούμε στην 7^η Νοεμβρίου, όπου επιχειρήθηκε απόπειρα δολοφονίας του M. Abbas, από Παλαιστινιακή παραστρατιωτική οργάνωση της Δυτικής Όχθης³⁷, επιβεβαιώνοντας με αυτό τον τρόπο την επικίνδυνη άνοδο του εξτρεισμού στην περιοχή και την

³⁶ [Human Rights Watch, Women's Centre for Legal Aid and Counselling, and Equality Now, Joint Submission to the CEDAW Committee on the State of Palestine, 70th session](#), 2018, by Human Rights Watch

³⁷ S. Khatsenkova, 2023, [Was the President of the State of Palestine targeted in an assassination attempt?](#), source by Euronews acc. 16.10.2024

αναθεωρητική στάση μεγάλου μέρους του Παλαιστινιακού λαού απέναντι στην επίσημη αντιπροσωπευτική ηγεσία των Παλαιστινίων³⁸.

Επιπρόσθετα, οι διαδοχικά αποτυχημένες ειρηνευτικές προσπάθειες, οι επεμβάσεις του B. Netanyahu στη Δυτική Όχθη και ο πόλεμος στην Γάζα, έχουν αυξήσει την αμφισβήτηση προς την ειρηνευτική επίλυση του προβλήματος, προς το Ισραήλ. Το εύρος των Ισραηλινών εποίκων επί της Δυτικής όχθης σε 600χιλιάδες έναντι τον εγκλωβισμό 2.5εκ. Παλαιστινίων ενισχύουν αυτή την αφήγηση. Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη στις 22 Νοεμβρίου του 2023, το 57% των ερωτηθέντων στη Γάζα και το 82% στη Δυτική Όχθη θεωρούν ότι η επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου από τη Hamas ήταν δικαιολογημένη³⁹, ενώ ενισχυτικά στην ίδια έρευνα αναγράφεται ότι το 88% του συνόλου των ερωτηθέντων επιθυμεί την παραίτηση του Abbas από την ηγεσία του PLO.

Σε αυτή τη διάσταση φανερώνεται ότι η πίστη προς την υφιστάμενη κυβέρνηση έχει εκλείψει, ενώ τα κενά εξουσίας θα είναι εντονότερα μετά το τέλος του υφιστάμενου πολέμου. Ταυτόχρονα, η αποτυχία οικοδόμησης ενός εύρυθμου αυτονομημένου κράτους, με τη μορφή που λαμβάνει εντός της Δυτικής Όχθης, έχει δημιουργήσει πολλές εσωτερικές διασπάσεις οι οποίες ενισχύονται από την αυταρχικότητα των ηγούμενων.

Επαναστοχάζοντας, η σύζευξη των προαναφερθέντων γεγονότων αποκρυσταλλώνουν με σαφήνεια τις εσωτερικές δυσλειτουργίες και διάφορες συνιστώσες όπως υφίστανται στο εσωτερικό του πολιτικού οικοδομήματος των Παλαιστινίων. Όπως εξάγεται, η δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους δεν θα μπορούσε να ταυτιστεί με την οικουμενική αποδοχή της προσεγγιζόμενης λύσης αλλά θα θεωρηθεί μια συμπωματική ταύτιση των απόψεων σχετικά με την αναγκαιότητα της αυτονομίας των Παλαιστινίων, ελλείψει των προ-απαιτούμενων διεργασιών προς την δομική σταθεροποίηση του καθεστώτος. Αυτές οι ασταθείς προδιαθέσεις και διασπάσεις μπορεί να οδηγήσουν σε μια γενικότερη απορρύθμιση της ασφάλειας στην περιοχή καθώς και σε

³⁸ Αναφορικά, σε έρευνα του [Palestinian Centre for Policy and Survey Research](#), το 89% των Παλαιστινίων θεωρούν ότι ο Mahmood Abbas πρέπει να προχωρήσει σε παραίτηση, καθώς δεν αντιπροσωπεύει επαρκώς τον Παλαιστινιακό λαό. -Press Release: Public Opinion Poll No (92), 2024

³⁹ Laub Karin, 13.12.2023, [Palestinian poll shows a rise in Hamas support and close to 90% wanting US-backed Abbas to resign](#), sourced by AP NEWS, acc. 17.10.2024

παροξυσμό των εντάσεων στα σύνορα των δύο χωρών, ιδιαίτερα σε περιόδους πολιτικής αλλαγής στο εσωτερικό τους.

2.3. Εμπόδια Συμβιβασμού

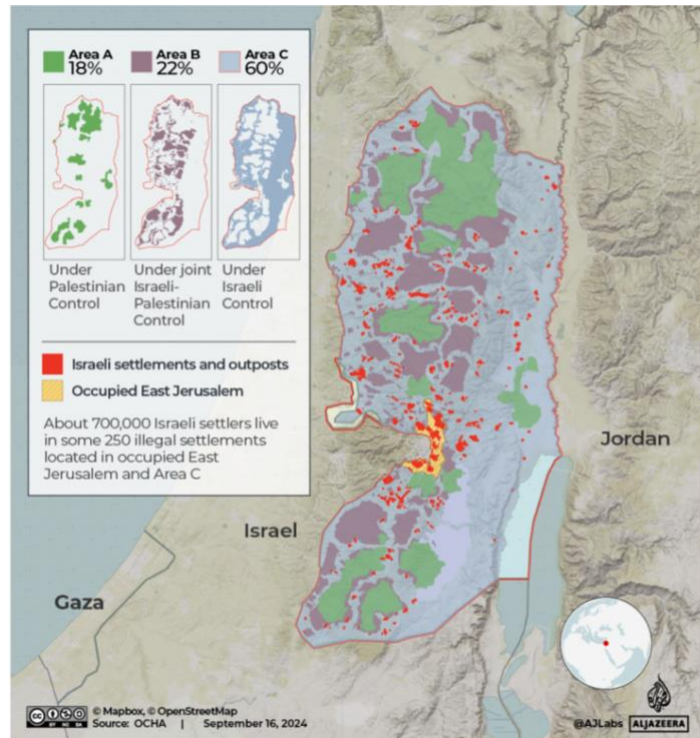
Διεισδύοντας στα κεντρικά εμπόδια που επηρεάζουν την λύση των δύο κρατών παρατηρείται η ανάγκη στοιχειοθέτησης τους σε έναν αξιολογικό βραχίονα, με σκοπό την καλύτερη ερμηνεία της επιτευξημότητας ή μη, του σχεδίου. Ειδικά, για την περίπτωση των δύο κρατών οι παράγοντες θα ανιχνευθούν και αξιολογηθούν βάσει: της συνοριακής ασάφειας, των οικονομικών δεδομένων, της πολιτικής δόμησης, της εθνικής ασφάλειας και των εξωτερικών παρεμβάσεων.

2.3.1. Συνοριακή Ασάφεια, ανθρωπογεωγραφία και οικονομικά δεδομένα

Το πυρηνικό σχέδιο των δύο κρατών προϋποθέτει την ύπαρξη θεμελιακών παραγόντων προς τη σύσταση ενός κυρίαρχου κράτους, την εδαφική επικράτεια η οποία με τη σειρά της ξετυλίγεται σε ένα σύστημα οριοθετημένων και εκτελεστικών δεδομένων: τα σύνορα και την πρωτεύουσα. Στη περίπτωση του Ισραήλ και της Παλαιστίνης, ως εξωτερικά σύνορα ορίζονται η Ανατολική Μεσόγειος, από την πλευρά της Γάζας και από την πλευρά της Δυτικής Όχθης, ο Ιορδάνης ποταμός και η Κοιλάδα της Ιορδανίας, ενώ ως Πρωτεύουσα νοείται η αμφισβητούμενη πόλη της Ιερουσαλήμ.

Επομένως, όπως αναλύθηκε στην ενότητα 2.1.2., η σημασία της επιρροής των επεκτατικών οικισμών του Ισραήλ στην Δυτική Όχθη έρχεται σε άμεση αλληλεπίδραση με την μειωμένη επιτευξημότητα της λύσης των δύο κρατών και άμεση παραβίαση των κανόνων του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου 2023, και η δραστική επιτάχυνση των επεκτάσεων και περιχαρακώσεων στη Δυτική Όχθη περιπλέκουν περεταίρω τους κοινωνικούς παράγοντες και την ανθρωπογεωγραφία της περιοχής, επακολούθως περιορίζοντας τα δικαιώματα των Παλαιστινίων προς την αυτοδιάθεση και την ισότητα.

Όπως διαφαίνεται στον χάρτη 1, οι περιοχές ελέγχου έχουν χωριστεί σε τρεις ζώνες δικαιοδοσίας. Η ζώνη Α, συμπεριλαμβανομένου της Γάζας, αφορά περιοχές που βρίσκονται στην αποκλειστική δικαιοδοσία των Παλαιστινίων, η ζώνη Β τίθεται υπό την κοινή δικαιοδοσία των Ισραηλινών και Παλαιστινιακών αρχών, ενώ η ζώνη Γ περιλαμβάνει περιοχές που εμπίπτουν επί

Εικόνα 2: Οι διαφορές μεταξύ των περιοχών Α-Β-Γ.
Source: Al Jazeera

του αποκλειστικού ελέγχου των Ισραηλινών. Σε αυτό τον διαχωρισμό γίνεται αντιληπτό ότι τα σύνορα της Παλαιστίνης είναι ασαφή και ως εκ τούτου η κυριαρχία της κατακερματισμένη. Οι παράνομοι εποικισμοί του Ισραήλ σε ένα μεγάλο μέρος της Παλαιστινιακής επικράτειας, επί της Δυτικής Όχθης (βλ. εικόνα 2), αναιρούν το κράτος και προωθούν την αίσθηση της υποτέλειας του Παλαιστινιακού πληθυσμού. Συγκεκριμένα, τα Ισραηλινά συνοριακά σημεία ελέγχου στη Δυτική Όχθη δημιουργήθηκαν αρχικά ως ένα «σύστημα διαχείρισης κινδύνου» κατά των τρομοκρατικών απειλών⁴⁰. Συνάμα, οι επέκταση των σημείων ελέγχου από τους Ισραηλινούς και ο υπερδιπλασιασμός των παράνομων εποικισμών δεν είναι τυχαίος: αυτοί βρίσκονται τοποθετημένοι σε στρατηγικά σημεία ελέγχου των βασικών περιοχών της Δυτικής Όχθης, ικανά να μειώσουν τον βαθμό διαπερατότητας, καθιστώντας δύσκολη την συνοριακή οριοθέτηση προς τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους, ικανού να υπερασπιστεί την εδαφική του ακεραιότητα.

⁴⁰ Gazit, N. (2009). Social Agency, Spatial Practices, and Power: The Micro-foundations of Fragmented Sovereignty in the Occupied Territories. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 22(1), 83–103, p. 97, doi:10.1007/s10767-009-9044-1

Η παραπάνω κρίση υποστηρίζεται από την Σιωνιστική ρητορική ότι το Ισραήλ είναι η πατρίδα των Εβραίων και ως εκ τούτου κρίνεται αναγκαία η επέκταση των οικισμών ως ένα μέσο διασφάλισης της ασφάλειας και της βιωσιμότητας του κράτους. Η διάτμηση που χώρου, όπως παρουσιάζεται στο σχέδιο Peace to Prosperity, του 2020, φανερώνει αυτή την πρόθεση.

Εικόνα 3 Annexation Watch - by Israeli Policy Forum

Για τους Παλαιστίνιους, οι εποικισμοί στη Δυτική Όχθη αποτελούν μια εξ ορισμού παραβίαση της παλαιστινιακή εδαφικής ακεραιότητας και ως εκ τούτου, κάθε συμφωνία η οποία προωθεί την δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους θα πρέπει να περιλαμβάνει την αποχώρηση των Ισραηλινών εποίκων από την εδαφική επικράτεια της Δυτικής Όχθης.

Καταλυτικός, προς τούτο, παράγοντας είναι το αμφίδρομο αμφισβητούμενο καθεστώς της Ιερουσαλήμ ως η αδιαίρετη πρωτεύουσα του Ισραηλινού και του μελλοντικού Παλαιστινιακού κράτους, ταυτόχρονα. Η συμβολική αξία της Ιερουσαλήμ, ως συνδεδετικός θρησκευτικός κέντρος τριών θρησκειών κρίνεται αδιαμφισβήτητη. Στην εξέταση αυτή, η ενσάρκωση των θρησκευτικών και εθνικών

φιλοδοξιών εντός της αναφερόμενης τοποθεσίας έχουν ως αποτέλεσμα την αρνητική μετάφραση της παραίτησής της και την αδιαλλαξία όσον αφορά της προσπάθειες συμβιβασμού πως την λύση των δύο κρατών.

Σε αυτό ακριβώς το περιβάλλον ασάφειας βριθούν τα ζητήματα της ανθρωπογεωγραφίας, ως μια κρίσιμη συνιστώσα προς τη διαμόρφωση του τόπου και του πληθυσμού, του κράτους και του πολίτη. Το πλέγμα ελέγχου των παράνομων εποικισμών επί της Δυτικής Όχθης (βλ. [χάρτη 2](#)) έχει ανασχηματίσει τα δημογραφικά δεδομένα των Παλαιστίνιων και των Εβραίων, περιπλέκοντας περαιτέρω τις

διαδικασίες επίλυσης, οξύνοντας το ρήγμα εχθρότητας μεταξύ των δύο πλευρών και μεταλλάσσοντας την Ισραηλινό-Παλαιστινιακή σύγκρουση σε μια εσωτερική, εθνική σύγκρουση⁴¹, η οποία επηρεάζει μαζικά την κοινωνικό-οικονομική βιωσιμότητα και των δύο.

Επομένως, κρίσιμο παράγοντα προς την μετάφραση της ανθρωπογεωγραφίας, λαμβάνει η τακτική θέση τοποθέτησης των Εβραϊκών οικισμών σε βασικές μονάδες κατανομής πόρων, όπως πηγές νερού, καλλιεργήσιμη γη και αυτοκινητοδρόμους. Αυτό το σύστημα των “επί τόπου γεγονότων”, έχει οδηγήσει σε περιορισμό των οικονομικών δυνατοτήτων των Παλαιστινίων και σε μια ταυτόχρονη διχοτόμηση των εδαφών σε ένα σύστημα αποσυνδεδεμένων θυλάκων, όπου παρεμποδίζεται η επιχειρηματική και οικονομική βιωσιμότητα του Παλαιστινιακού κράτους.

Επεξηγώντας, η εξάρτηση της Παλαιστινιακής οικονομίας και το Ισραήλ για το εμπόριο φανερώνουν την αδυναμία μια ανεξάρτητης Παλαιστινιακής αγοράς και οικονομίας, η οποία θα υποφέρει στα δεσμά των προηγμένων επιχειρηματικών σχημάτων που μονοπωλεί το Ισραήλ, από την προσάρτηση των εδαφών το 1967. Έτσι, η Ισραηλινή διάτμηση του χώρου διαμορφώθηκε σε βαθμό που ενισχύει το παραπάνω εμπύρευμα.

Η πρόκληση της έγκειται στο πλέγμα αυξημένου ελέγχου που έχουν υπαγορεύσει οι Ισραηλινές πολιτικές προς τη ρύθμιση των παλαιστινιακών εμπορικών ροών, σε βαθμό που υπαγορεύουν αυστηρά πλαίσια περιορισμού στις εισαγωγές και εξαγωγές, οι οποίες με τη σειρά τους οδηγούν σε συχνές ελλείψεις, οικονομικές απώλειες αλλά και περεταίρω περιοριστικά πλαίσια σε επίπεδο δυνατότητας δημιουργίας υποδομών που θα λειτουργήσαν συνδεδετικά έναντι των Παλαιστινιακών περιχαράκωσεων.

Συγκεκριμένα, ήδη από το 1967 το ρυθμιστικό πλαίσιο των Ισραηλινών προς τα κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη αποθάρρυνε τις ιδιωτικές επενδύσεις, ιδιαίτερα σε αντιληπτούς ανταγωνιστικούς τομείς προς το Ισραήλ⁴². Η δημιουργία παρακαμπτήριων αυτοκινητοδρόμων ως μέτρο αποκλειστικής ένωσης των

⁴¹ M. Benvenisti, The West Bank Data Project: A survey of Israel's Policies (Washington D.C. and London: American Enterprise Institute for Public Research, 1984), p. 68

⁴² United Nations Beirut, October 2022, “[Countering economic dependence and de-development in the occupied Palestinian territory](#)”, Economic and Social Commission for Western Asia, p. 12, acc. 01.11.2024

Ισραηλινών οικισμών μεταξύ τους και ο επιβεβλημένος έλεγχος επί των φυσικών πόρων ενισχύει αυτές τις προσπάθειες δημιουργίας ενός κλειστού Παλαιστινιακού καθεστώτος εντός της Δυτικής Όχθης, σε βαθμό που υποδαυλίζει τις Παλαιστινιακές προσπάθειες ανοικοδόμησης και απεξάρτησης από το Ισραήλ⁴³. Ενισχυτικά, η συμπερίληψη περίπου το 85% της γης στη Κοιλάδα της Ιορδανίας και της Νεκρά Θάλασσας στο τομέα Γ, όπως διαφαίνεται στο χάρτη 2, φανερώνει την περιορισμένη προσβασιμότητα σε πηγές από τους Παλαιστίνιους.

⁴³ Ibid, p.13

2.3.2. Εθνική Ασφάλεια και πηγές εκμετάλλευσης

Μέχρι το σημείο αυτό έχουν αναλυθεί η ανθρωπογεωγραφία και τα σύνορα ως μια εξίσωση που συνθέτει τα οικονομικά αποτελέσματα στην Ισραηλινό-Παλαιστινιακή διένεξη, χωρίς να αναφερθεί ο τρόπος όπου η εθνική ασφάλεια επηρεάζεται και διαμορφώνεται από τις προαναφερθείσες δικλείδες. Για την Ισραηλινή πλευρά «Χωρίς τον έλεγχο των πηγών νερού είναι αδύνατο να φέρουμε εις πέρας το Σιωνιστικό όνειρο...Το νερό αποτελεί τη βάση της ύπαρξης της γης Ισραήλ»⁴⁴. Η προσάρτηση των νέων εδαφών, που κατακτήθηκαν από τον πόλεμο των έξι ημερών και η επέκταση των οικισμών, αποτελεί ακριβώς αυτή την διασφάλιση.

Σε αναλογικά πρότυπα, το Ισραήλ φαίνεται να στερείται στρατηγικού βάθους ανάλογου εκείνου με της Ρωσικής Ομοσπονδίας, ωστόσο μια ανάλυση του χώρου αποδεικνύει την κομβικότητα της γεωγραφικής περιοχής, στην οποία ανήκει, δεδομένα τα οποία μπορούν να αναιρεθούν σε περίπτωση εφαρμογής του σχεδίου των δύο κρατών. Αναδιατυπώνοντας, για το Ισραήλ η πρόσβαση σε φυσικές πηγές εκμετάλλευσης εξισώνεται με τη βιωσιμότητας του κράτους και η οποία με τη σειρά της αντηχεί έντονα στην διασφάλιση της Εθνικής του Ασφάλειας.

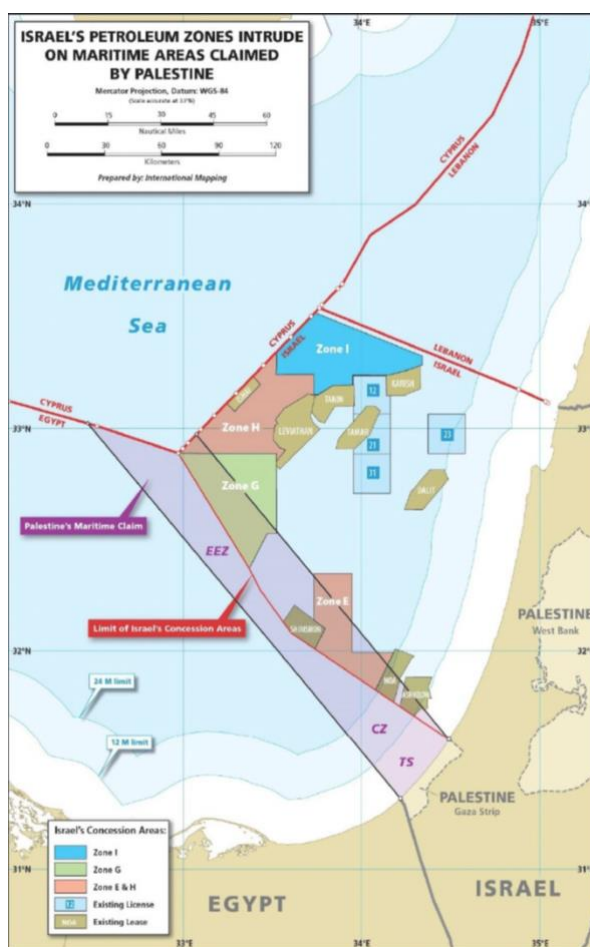
Όπως προαναφέρθηκε ως εξωτερικά σύνορα του Ισραήλ και της Παλαιστίνης ορίζονται η Ανατολική Μεσόγειος, από την πλευρά της Γάζας και από την πλευρά της Δυτικής Όχθης, ο Ιορδάνης ποταμός και η Κοιλάδα της Ιορδανίας. Η δυσκολία του συμβιβασμού έγκειται ακριβώς σε αυτά τα γεωγραφικά δεδομένα.

Από στρατηγική άποψη, η περιοχή της Γάζας καταλαμβάνει 360km², προσδίδοντας απευθείας πρόσβαση σε ενεργειακές πηγές εκμετάλλευσης αλλά και στις γραμμές εμπορίου της Ανατολικής Μεσογείου, όπως διαφαίνεται στο χάρτη 3. Συγκεκριμένα, ήδη από τα έτη έναρξης του Ρώσο-Ουκρανικού πολέμου, έχουν ληφθεί σημαντικές πρωτοβουλίες, όσον αφορά την οριοθέτηση των θαλασσίων συνόρων και την άρση των εμποδίων (συν)εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων φυσικού αερίου. Μια από

⁴⁴ Levi Eshkol, 1964, The New York Times, Acc. 01.11.2024

αυτές τις πρωτοβουλίες αποτέλεσε η οριοθέτηση της ΑΟΖ μεταξύ Ισραήλ και Λιβάνου⁴⁵, καθώς και υπογραφή Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ της Ε.Ε., του Ισραήλ και της Αιγύπτου προς την έναρξη προγράμματος περί προμήθειας υγροποιημένου φυσικού αερίου όπου συμφωνήθηκε ότι «Το Ισραήλ, η Αίγυπτος και η Κύπρος, λόγω των σημαντικών υπεράκτιων αποθεμάτων φυσικού αερίου, καθιστούν την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου ως στρατηγικό εταίρο για την ΕΕ και την προσπάθεια ανεφοδιασμού της»⁴⁶.

Με τη βοήθεια της εικόνας 4, μπορεί να γίνουν αντιληπτά ορισμένα αντικειμενικά προβλήματα που παρεμποδίζουν τη βιωσιμότητα της

Εικόνα 4 Ο χάρτης δείχνει της περιοχές που καλύπτει η εξορυκτική ζώνη του Ισραήλ. Οι κόκκινες γραμμές υποδεικνύουν τις *de facto* περιοχές εκμετάλλευσης, ενώ οι μαύρες γραμμές καταδεικνύουν την ΑΟΖ της Γάζας, βάσει UNCLOS – Source: Al-Haq

λύσης των δύο κρατών. Αρχικά, εξ ορισμού η έρευνα και εξόρυξη φυσικού αερίου στις θαλάσσιες ζώνες διεκδίκησης των Παλαιστινίων αποτελεί ένα ιδιαίτερα επίμαχο ζήτημα. Ήδη, από την έναρξη του πολέμου της 7^{ης} Οκτωβρίου, το Ισραήλ έχει προχωρήσει σε νέες παραχωρήσεις θαλασσίων ζωνών προς την εξόρυξη υδρογονανθράκων, σε περιοχές που βάσει UNCLOS άπτονται στα θαλάσσια σύνορα της Γάζας. Συγκεκριμένα, όπως διαφαίνεται στον χάρτη, το 62% της Ζώνης G εμπίπτει στα θαλάσσια όρια της Παλαιστίνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του 1982 του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας⁴⁷.

⁴⁵ Press Release, (11.10.2022), [Israel and Lebanon reach historic agreement settling maritime dispute](#), Israeli Ministry of Foreign Affairs, Foreign Policy, Acc. 02.11.2024

⁴⁶ S. El Safty and A. Rabinovitch, (June 2022) [EU, Israel and Egypt sign deal to boost East Med gas exports to Europe](#), Reuters on Energy, Acc. 02.11.2024

⁴⁷ Press Release, 8 February 2024, [Israeli Gas Exploration Licenses in Palestine's Maritime Areas are Illegal and Violate International Law](#), Al Mezan Centre For Human Rights, Acc. 02.11.2024

Συνδυαστικά, η ιδιοποίηση των πόρων σε συνδυασμό με το πλέγμα αυξημένου ελέγχου που αναλύθηκε στην προηγούμενη ενότητα, φανερώνει αυτούς τους διευρυμένους μηχανισμούς υπονόμευσης της Παλαιστινιακής κυριαρχίας. Ταυτόχρονα υπογραμμίζεται εντονότερα το θέμα των εκμεταλλεύσεων, όπου έλεγχος επί των κατεχόμενων πόρων γίνεται αντιληπτός ως επιδείνωση του καθεστώτος των παράνομων πρακτικών κατοχής.

Υπό αυτές τις συνθήκες η Ισραηλινή ταύτιση της εθνικής ασφάλειας με την οικονομία και συνάμα με την εξόρυξη κοιτασμάτων φυσικού αερίου, κρίνεται αναγκαία προς την μετατροπή του Ισραηλινού κράτους από ένα ενεργειακά εξαρτώμενο σε έναν ενεργειακά αυτόαρκη παραγωγό ενέργειας.

Σε γεωπολιτικό επίπεδο, η ανάλυση περί ενεργειακής αυτόαρκειας του Ισραήλ εμφανίζει διττά αποτελέσματα: ενίσχυσης ή υπονόμευσης της εθνικής της ασφάλειας και συνάμα της λύσης των δύο κρατών. Από τη μία, μια εξέλιξη με θετικό πρόσημο θα μπορούσε να υποστηρίξει την δημιουργική ανάπτυξη οικονομικών και επιχειρηματικών δεσμών, με άλλα μέλη του Αραβικού κόσμου, όπως ακολουθήθηκε της σύναψης της Συμφωνίας του Αβραάμ το 2020 και τις μετέπειτα συνεκμεταλλεύσεις με την Αίγυπτο.

Εν αντιθέσει, ένα είδους αυτονομίας με αρνητικά αποτελέσματα μεταφράζεται ως η έκθεση των τρωτών σημείων του Ισραήλ σε εχθρικά προς αυτό κράτη. Επεξηγώντας, επιβεβλημένες διαταραχές στις αλυσίδες της παγκόσμιας αγοράς ως αποτέλεσμα των γεωπολιτικών εντάσεων, με τη μορφή που λαμβάνουν στο υφιστάμενο πόλεμο, αναφερόμενοι στις αμοιβαίες εχθροπραξίες με το Ιράν, τους βομβαρδισμούς στο Λίβανο, αλλά και τις επιθέσεις κατά εμπορικών πλοίων στην Ερυθρά θάλασσα, θα μπορούσαν να θέσουν σε αυξημένο κίνδυνο την εξυπηρέτηση των εγχώριων ενεργειακών αναγκών.

Σε στοίχιση με τους παραπάνω περιορισμούς, σημειώνονται οι περιορισμοί περί ελέγχου της Δυτικής Όχθης, ως μια περιοχή υψηλής ιστορικής και στρατηγικής σημασίας. Η γειτνίαση της Κοιλάδας της Ιορδανίας με τον Ιορδάνη ποταμό και η υψηλή στήριξη της εσωτερικής οικονομίας επί της εκμετάλλευσης των υδάτινων πόρων προς ενίσχυση της βιομηχανίας, φανερώνει με ακρίβεια την οικονομική, κοινωνική και στρατιωτική πτυχή του ελέγχου της περιοχής.

Σύστοιχο των παραπάνω αποτελεί η τοπογραφία της περιοχής η οποία προσδίδει σαφή στρατηγικά πλεονεκτήματα, όσον αφορά την ανάπτυξη αμυντικών θέσεων προς τα ανατολικά των συνόρων. Η υψομετρική υπεροχή, που προσδίδεται, αποτελεί προϊόν ζωτικής σημασίας προς την εξασφάλιση της τοποθέτησης των απαιτούμενων αποτρεπτικών εναέριων μέσων με τρόπο που ενισχύει την εμβέλεια και περιορίζει παρεμβατικές εξάρσεις στα σύνορα με το Λίβανο και την Συρία.

2.3.3. Η επίδραση των εξωτερικών παρεμβάσεων και εργαλειοποίηση του Παλαιστινιακού

Δεχόμενοι την παραδοχή δημιουργίας ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους, το οποίο θα συμπεριλάμβανε εξ ολοκλήρου την περιοχή της Δυτικής Όχθης, θα πρέπει να δεχτούμε και τα νέα κενά ασφαλείας που θα εμφανίζονταν για το Ισραήλ, ιδιαίτερα στον τομέα των εξωτερικών παρεμβάσεων.

Πηγαίνοντας στο κατεχοχήν περιφερειακό υπόβαθρο της διένεξης η εργαλειοποίηση του Παλαιστινιακού, ως μοχλός ενίσχυσης των εσωτερικών πολιτικών σκοπιμοτήτων από γειτνιάζον κράτη, είναι αδιαμφισβήτητη. Ήδη από τα μέσα του προηγούμενου αιώνα το Παλαιστινιακό χρησιμοποιήθηκε από τα Αραβικά κράτη της περιοχής, για την σταθεροποίηση των αυταρχικών πολιτευμάτων τους, την προώθηση της Παναραβικής ιδεολογίας και τον ταυτόχρονο κατευνασμό των εξτρεμιστικών πρακτικών των Παλαιστινίων, που βρίσκονταν στο εσωτερικό των κρατών τους, όταν συνειδητοποίησαν ότι το φιλοπαλαιστινιακό αίσθημα των μουσουλμάνων και το μίσος για τους εβραίους θα μπορούσε να λειτουργήσει ευνοϊκά προς τη συσπείρωση στο εσωτερικό.

Αυτή την νέα μετάφραση του Παλαιστινιακού απελευθερωτισμού και την πολυπλοκότητα της γεωπολιτικής στρατηγικής, αντανακλά η θέση του Ιράν προς το Ισραηλινό-Παλαιστινιακό ζήτημα. Η εργαλειοποίηση του απελευθερωτικού κινήματος της Παλαιστίνης, από το Ιράν μπορεί να ιδωθεί ως αντανάκλαση πολλαπλών παραγόντων.

Ως πρώτος παράγοντας τίθεται η απόσπαση της προσοχής της διεθνούς κοινότητας από τα εσωτερικά προβλήματα της χώρας, όπως εκφράζεται από τον κατακερματισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις συστηματικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων των γυναικών και την πρόσθεση περαιτέρω περιοριστικών δεσμίδων έκφρασης κατά των πολιτών.

Ενισχύοντας, ο Ρώσο-Ουκρανικός πόλεμος δημιούργησε κενά, σε επίπεδο στρατιωτικών δυνατοτήτων και επιρροής, τα οποία εκμεταλλεύτηκε το Ιρανικό καθεστώς. Η προμήθεια χιλιάδων επανδρωμένων αεροσκαφών Shahed στο ρωσικό στρατό, το Ιράν κατάφερε να εδραιώσει τον ρόλο του ως κρίσιμο σύμμαχο. Επιπλέον, ο πόλεμος προσέδωσε στην ιρανική αμυντική βιομηχανία πρόσβαση σε πληθώρα

δεδομένων, επί του πεδίου, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν στην ανάπτυξη των στρατιωτικών προγραμμάτων της χώρας⁴⁸.

Τρίτον, πρέπει να σημειωθεί ότι η διασύνδεση του Ιράν με του Παλαιστίνιους πλαισιώνεται γύρω από πληθώρα ιδεολογικών αποκλίσεων οι οποίες καλύπτονται από την ομπρέλα της προώθησης της χώρας ως υπερασπιστής των καταπιεσμένων μουσουλμανικών πληθυσμών. Οι ιδεολογικές αποκλίσεις αυτές αποδίδονται στο γεγονός ότι το Ιράν προωθεί μια σιτοκεντρική εκδοχή του εθνικισμού, όπου με την αξιοποίηση των παναραβικών αισθημάτων της δίνεται η δυνατότητα να προωθήσει τις γεωπολιτικές τις φιλοδοξίες στην περιοχή⁴⁹.

Επανερχόμενοι στην ανάλυση, μια τέτοια δυναμική φανερώνει την εργαλειοποίηση του Παλαιστινιακού ζητήματος ως ένα τακτικό ελιγμό του Ιράν, προς την ενίσχυση της γεωπολιτικής του θέσης, έναντι των τεταμένων σχέσεων του με το Ισραήλ. Σε χρονικά πλαίσια, η Ιρανική Επανάσταση του 1979 αποτέλεσε τον κεντρικό τερματικό μοχλό των σχέσεων του Ιράν με το Ισραήλ, και την ενεργητικότερη υποστήριξη των Παλαιστίνιων. Ενώ, η Υπογραφή της Συνθήκης ειρήνης του Όσλο μπορεί να θεωρηθεί ως σημείο καμπής των εσωτερικών πολιτικών διαχωρισμών των Παλαιστίνιων και της εντατικότερης ενίσχυσης των παραστρατιωτικών ομάδων, συμπεριλαμβανομένου και της Χαμάς, με το Ιράν να υπόσχεται οικονομική υποστήριξη και στρατιωτική εκπαίδευση βασισμένη στο νεύμα της «πανομοιότυπης άποψης και στρατηγικής προοπτικής για την παλαιστινιακή υπόθεση στην Ισλαμική διάσταση»⁵⁰.

Συνοψίζοντας, αυτή η τακτική της «ισορροπίας του τρόμου» από το Ιράν, μέσω της υποστήριξης της Χαμάς, αποτελεί διελκυστίνδα προς την εξασφάλιση της εθνικής ασφάλειας του Ισραήλ, και ως εκ τούτου η κατανόηση αυτή της πολύπλευρης σχέσης κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να κατανοηθούν τα συμβιβαστικά εμπόδια προς τη λύση των δύο κρατών.

⁴⁸ Can Kasapoglu, February 2024, "Drone Warfare Data Shows How Iran Has Gained during the War in Ukraine", [How the War in Ukraine Shapes Iran's Strategic Gains and Ambitions](#) – Policy Memo, Hudson Institute

⁴⁹ Rubin, B. (1991). Pan-Arab Nationalism: The Ideological Dream as Compelling Force. *Journal of Contemporary History*, 26(3/4), 535–551. <http://www.jstor.org/stable/260659>. Acc. 03.11.2024

⁵⁰ Rachel Brandenburg, (2010) *Iran and Palestinians*, The Iran Primer, United States Institute of Peace, Acc. 03.11.2024

Ενότητα 3 : Η λύση της Συνομοσπονδίας – Υπάρχουν περιθώρια για μια νέα κατεύθυνση;

Εβδομήντα έξι χρόνια μετά την εκπόνηση του σχεδίου διχοτόμησης της Παλαιστίνης, από τον ΟΗΕ, η συζήτηση περί ανεξαρτησίας κρίνεται από την αδυναμία της να απαγκιστρωθεί από τα δεσμά του ατέρμονου κύκλου βίας, ο οποίος έχει εμποδίσει τις διαπραγματευτικές διαδικασίες σε σύστημα παλινδρομήσεων μεταξύ της προόδου και της στασιμότητας, της ειρήνευσης και της βιαιοπραγίας. Ταυτόχρονα, περισσότερες από τετρακόσιες ημέρες μετά την επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου, η λύση των δύο κρατών, ως στόχος, φαίνεται να εκλείπει μπροστά στον ανθρώπινο και εδαφικό ακρωτηριασμό που έχουν στιγματίσει τις δύο πλευρές.

Πράγματι, η επιτυχής δημιουργία ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους δεν αποτελεί μια μονοδιάστατη διαδικασία, αλλά περικλείει στο εσωτερικό του υπαρξιακά ζητήματα του διεθνούς δικαίου. Με άλλα λόγια, η επιτυχία επίλυσης του ζητήματος θα προσδώσει μια επιπλέον σφραγίδα στο Βεστφαλιανό σύστημα των κρατών, καταρρίπτοντας κάθε προσπάθεια αμφισβήτησής του.

Παρ' όλα αυτά, ενώ η λύση των δύο κρατών λαμβάνει υποστήριξη από ένα μεγάλο μέρος του Δυτικού και Ανατολικού κόσμου,άρχουσας σημασίας λαμβάνει η θέση των δύο αντιμαχόμενων προς την επιτυχία της προσέγγισης. Όπως εύλογα αναλύθηκε στη προηγούμενη ενότητα, η κυβέρνηση του B. Netanyahu παραμένει αδιάλλακτη απέναντι στις συζητήσεις περί λύσης των δύο κρατών, ενώ η ηγεσία της PLO παραμένει διχασμένη μεταξύ εκείνων που την υποστηρίζουν και εκείνων που τη θεωρούν ως αδύνατη.

Όπως αποκαλύπτεται σε πρόσφατες δημοσκοπήσεις, οι δύο πλευρές σχεδόν αντικατοπτρίζουν η μια την άλλη σε πρωτοφανή επίπεδα φόβου και δυσπιστίας. Αναφορικά, το 94% των Παλαιστινίων και το 80% των Ισραηλινών λένε ότι δεν μπορεί να εμπιστευτεί την άλλη πλευρά. Συμπληρωματικά, στην έρευνα διαπιστώθηκε ότι μόνο η μια μειοψηφία από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές εξακολουθεί να υποστηρίζει την λύση των δύο κρατών. Συγκεκριμένα, το 40% των Παλαιστινίων φαίνεται να υποστηρίζει την λύση των δύο κρατών, ποσοστό αυξημένο κατά 7 μονάδες από την τελευταία δημοσκόπηση του 2022. Εν αντιθέσει, μόλις το 21% των

Ισραηλινών φαίνεται να υποστηρίζει αυτή την προσέγγιση, ποσοστό μειωμένο κατά 13 μονάδες από την αντίστοιχη έρευνα του 2022⁵¹.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα των Αμερικανικών εκλογών του 2024, με την εκλογή του Προέδρου Trump, φαίνεται να ανακατευθύνουν τις εξελίξεις της διένεξης. Ήδη από την έναρξη της τρομοκρατικής επίθεσης της 7^{ης} Οκτωβρίου, ο Πρόεδρος Trump έχει emphaticά καταδικάσει την τρομοκρατική επίθεση της Hamas, προτρέποντας ταυτόχρονα σε συνάντηση του με τον B. Netanyahu, τον περασμένο Ιούλιο, να κερδίσει τη νίκη του έναντι στη Hamas. Ήδη από την προηγούμενη του θητεία ο Trump χαρακτηρίστηκε από την αντισυμβατικότητα της προσέγγισής του Ισραηλινό-Παλαιστινιακού ζητήματος, με την εισαγωγή του «Deal of the Century» ή όπως είναι γνωστό το σχέδιο “Peace to Prosperity”, το οποίο συνοδεύτηκε με την αναγνώριση της Ιερουσαλήμ ως πρωτεύουσα του Ισραηλινού κράτους και την έναρξη των διεργασιών προς τη μεταφορά της Αμερικάνικης Πρεσβείας από το Τελ Αβίβ στην Ιερουσαλήμ⁵².

Ερμηνεύοντας, οι αποφάσεις του Προέδρου Trump μείωσαν τον βαθμό επιτευξημότητας της λύσης των δύο κρατών και τούτο διότι η διαπραγμάτευση και υπογραφή του “deal” δεν έγινε με στόχο την αμφίπλευρη ενθάρρυνση του διαλόγου προς την αμοιβαιότητα της αναγνώρισης και συνύπαρξης των δρώντων, αλλά δομήθηκε πάνω σε ένα όραμα αυξημένης επιρροής και επέκτασης της Ισραηλινή δικαιοδοσίας, υπονομεύοντας έτσι τις διπλωματικές προσπάθειες επίλυσης του ζητήματος. Παρά την κατάρρευση του “deal”, που ακολούθησε τις παράνομες προσαρτήσεις στη Δυτική Όχθη από τον Πρωθυπουργό B. Netanyahu, η ατζέντα του Παλαιστινιακού και η στήριξη του προς το Ισραήλ δεν έχουν εκλείψει.

Σε αυτό το πλαίσιο των γεγονότων που συνόδευσαν την τρομοκρατική επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου, τα αλληπάλληλα ανταποδοτικά χτυπήματα και η έναρξη των εχθροπραξιών με το Ιράν και την Hezbollah η λύση των δύο κρατών φαίνεται πιο μακρινή από ποτέ, ιδιαίτερα όταν οι επιλογές δείχνουν να έχουν εγκλωβίσει τη διαπραγμάτευση σε έναν κύκλο δυσπιστίας, όπου συνεχώς αυξάνει το κόστος των

⁵¹ Poll Summary Report, 12 September 2024, [Palestinian-Israeli Pulse: A Joint Poll](#), Palestinian Center for Policy and Survey Research, p.2-3, acc. 09.11.2024

⁵² President Donald J. Trump, 2017, [Statement by Former President Trump on Jerusalem](#), The White House, Washington, sourced by U.S Embassy in Israel, 7 December 2020, acc.09.11.2024

ανθρώπων ζώων. Πάνω σε αυτά τα δεδομένα, εύλογη θεωρείται η προσπάθεια δόμησης νέων ιδεών, προτάσσοντας ένα σύστημα συνομοσπονδίας, δηλαδή της δόμησης δύο κρατών ενωμένων σε μια κοινή δράση και τούτο διότι, όπως αναλύθηκε στην προηγούμενη ενότητα, η περιπλοκότητα του ζητήματος έχει ξεπεράσει τα όρια της θρησκευτικής και εθνικής διαφοροποίησης και έχει διεισδύσει σε κρίσιμους τομείς που επηρεάζουν την εύρυθμη λειτουργία των κρατών.

3.1. Η σύγχρονη πραγματικότητα της κατάρρευσης

Η Ισραηλινό-Παλαιστινιακή διένεξη αποτελεί μια από τις μακροβιότερες συγκρούσεις στην ιστορία της ανθρωπότητας, με τις παραδοσιακές λύσεις της διπλωματίας και των διαπραγματεύσεων, συχνά να αποτυγχάνουν λόγω της εξελισσόμενης πολιτικής πραγματικότητας και των συνεχών δημογραφικών αλλαγών στους οικισμούς της Δυτικής Όχθης. Η επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου τόνισε για άλλη μια φορά αυτές τις διαφοροποιήσεις, επανεκκινώντας ταυτόχρονα τη συζήτηση περί αναγκαιότητας επίλυσης του ζητήματος.

Στη συνάντηση της 25^{ης} Ιουλίου, η αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Kamala Harris συναντήθηκε με τον B. Netanyahu, σε μια συζήτηση περί του πολέμου στην Γάζα και του ευρύτερου μέλλοντος της Μέσης Ανατολής, όπου η ίδια ανέφερε ότι «είναι καιρός αυτός ο πόλεμος να τελειώσει με τρόπο που διασφαλίζει την ασφάλεια του Ισραήλ...και τα δεινά των Παλαιστινίων στη Γάζα τελειώσουν, ώστε ο παλαιστινιακός λαός να μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα του για την ελευθερία.⁵³», αφήνοντας να εννοηθεί ότι μόνο η λύση των δύο κρατών μπορεί να υπηρετήσει τα συμφέροντα των δύο δρώντων.

Ωστόσο, όπως αναλύθηκε στην προηγούμενη ενότητα, αυτές οι δηλώσεις κρίνονται ακατάλληλες να ανταπεξέλθουν στην κοινωνικό-πολιτική και εδαφική πραγματικότητα. Η ακροδεξιά πτέρυγα της κυβέρνησης συνασπισμού του B. Netanyahu, αποκαλύπτει την ακαμψία της προς τις διαπραγματεύσεις για την δημιουργία ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους. Εκτός αυτού, η πολιτική αριστερά της χώρας επιφυλάσσεται να αποκαλύψει την πίστη της στην ιδέα, λαμβάνοντας υπ' όψη την αντιτασσόμενη στάση της κοινωνικής πλειοψηφίας. Μέσα σε αυτή την ρευστότητα του Ισραηλινού πολιτικού συστήματος η παραίτηση θα θεωρηθεί ως προδοσία, ιδιαίτερα εν όψει των αιχμαλωσιών αλλά και ευρύτερα των μετεγκαταστάσεων και ελέγχου των φυσικών πηγών εκμετάλλευσης του κράτους. Προσθέτοντας στο διακύβευμα, δεν πρέπει να προσπερνιέται η πτυχή των εξαναγκαστικών μετεγκαταστάσεων. Το παράδειγμα των εξαναγκαστικών

⁵³ Kamala Harris, 25 July 2024, "[Remarks by Vice President Harris Following Meeting with Prime Minister Benjamin Netanyahu of Israel](#)", Speeches and Remarks, The White House, acc. 11.11.2024

μετεγκαταστάσεων πληθυσμών της ΕΣΣΔ του 20^{ου} αιώνα, αποτελεί ισχυρό ιστορικό παράδειγμα των καταστροφών που μπορούν να επιφέρουν προσπάθειες ομογενοποίησης των εθνικών κρατών σε περιοχές όπου η ανάμειξη των πληθυσμών είναι ιδιαίτερα αυξημένη.

Αυτή η εθνοεθνικιστική προσέγγιση του εξαναγκαστικού επαναπατρισμού των εθνοτικών ομάδων, εντός των αυστηρών συνοριακών ορίων των πλέον κρατών τους, θα είχε άμεση επίδραση στον περεταίρω διαχωρισμό των δύο πλευρών. Η έννοια του επαναπατρισμού συχνά έρχεται σε αντίθεση με τα ιδιωτικά συμφέροντα των ανθρώπων που έχουν αποφασίσει να μεταναστεύσουν και δεν έχει τίποτα κοινό με την κοινωνική πραγματικότητα, επομένως δεν θεωρείται από τους ίδιους του μετανάστες ως «επιστροφή στην πατρίδα» αλλά μάλλον ως εγκατάλειψη του τόπου κατοικίας τους⁵⁴, σημειώνοντας φαινόμενα αποσύνδεσης των αντιλήψεων μεταξύ κράτους και πολιτών.

Σύμφωνα, λοιπόν, με το υφιστάμενο ανθρωπογεωγραφικό πλαίσιο ο αυστηρός διαχωρισμός θα είχε διττά αποτελέσματα. Πρώτον, θα φυλάκιζε τις δύο πλευρές εντός των γεωγραφικών τους ορίων δίνοντας μειωμένη πρόσβαση σε μέρη πηγαία της ιστορικής τους εξέλιξης και μνήμης. Δεύτερον, η αυξημένη αλληλεξάρτηση αλλά και εγγύτητα των φυσικών πηγών εκμετάλλευσης και άλλων κρίσιμων υποδομών θα υποβάθμιζε τις προσπάθειες εξέλιξης και ανάπτυξης, ιδιαίτερα από την πλευρά των Παλαιστινίων. Το προ-πολεμικό, καθεστώς της Γάζας αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αυτών των αποτελεσμάτων. Επεξηγώντας, η επιθετική εκδίωξη του PLO από την περιοχή και η σκληρή απομόνωση της από το Ισραήλ είναι που επέφερε καινά ασφαλείας τα οποία εκμεταλλεύτηκε η Hamas, προς την δημιουργία υπόγειων τούνελ και την εξαπόλυση της τρομοκρατικής επίθεσης της 7^{ης} Οκτωβρίου.

Σε αυτή την κατεύθυνση κρίνεται και η γεωγραφική απόσταση των περιοχών. Η Δυτική Όχθη έκτασης 5.845 km², βρίσκεται πάνω στα ανατολικά σύνορα του Ισραήλ, ενώ η Γάζα με έκταση 365 km²⁵⁵, καλύπτει τις συνοριακές γραμμές τις χώρας με την

⁵⁴ Valery Tishkon, Zhanna Zayinchkovskaya, Galina Vitkovskaya, September 2005, [Migration in the countries of the former Soviet Union](#), A paper prepared for the Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration, Global Commission on International Migration(GCIM), p. 1 , acc. 12.11.2024

⁵⁵ Isaac Jad, Salman Nael. [An overview of the geographical foundations for peace between Israelis and Palestinians](#). In: Géographes associés n°28,2004. Frontières palestiniennes. Regards croisés des géographes. pp. 61-84. <https://doi.org/10.3406/geoas.2004.2296>, acc. 12.11.2024

Ανατολική Μεσόγειο. Συνδυαστικά, οι μεγαλύτερες Παλαιστινιακές πόλεις της περιοχής, όπως η Jenin, Nablus και Ramallah, βρίσκονται κατά μέσο όρο 54χλμ από το Tel Aviv και 79χλμ από την Netanya. Αυτός ο κλειστός γεωγραφικός περιορισμός της περιοχής φανερώνει ότι η εγγύτητα προσδίδει ευαλωτότητα και η ευαλωτότητα με τη σειρά της θέτει ζητήματα εθνικής ασφάλειας, τα οποία όπως φάνηκε με την επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου δεν είναι δυνατό να επιλυθούν μακροπρόθεσμα με τακτικές αποκλεισμού και περιορισμού.

Επίσης, η προοπτική που παρουσίασε ο Yair Lapid περί διαχωρισμού των Ισραηλινών και Παλαιστινίων, με την ταυτόχρονη διατήρηση της κυριαρχίας του Ισραήλ επί των Παλαιστινίων δεν μπορεί να κριθεί βιώσιμη⁵⁶. Ακριβώς αυτό το καθεστώς επιβεβλημένης επέκτασης και επιτήρησης είναι που υπονόμωσε την Συνθήκη του Όσλο και μετέφερε την ανάγκη επίλυσής του τρεις δεκαετίες αργότερα. Η έννοια του κράτους κρύβει την ικανότητα της αυτοδιάθεσης, με αποτέλεσμα μια τέτοια προσέγγιση να άφηνε τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Παλαιστινίων ενέχυρο των Ισραηλινών θεσμών και της Ισραηλινής αίσθησης υπεροχής, διαιωνίζοντας με αυτόν τον τρόπο έναν αέναο κύκλο σύγκρουσης και επικυριαρχίας επ' αυτών.

⁵⁶Limor Yehuda, 11.08.2024, [Disillusionment from the Concept of Separation](#), The Forum for Regional Thinking, The Van Leer Jerusalem Institute, acc. 12.11.2024

3.2. Η λύση της Ισραηλινό-Παλαιστινιακής Συνομοσπονδίας

Διερευνώντας στις ισραηλινό-παλαιστινιακές σχέσεις το υπόβαθρο της δημιουργίας του σχεδίου της συνομοσπονδίας, κρίνεται απαραίτητο να αναγνωριστεί ότι μόνο ένα κράτος υφίσταται, στην πραγματικότητα, στην αναφερόμενη αμφισβητούμενη περιοχή το οποίο έχει τη δυνατότητα να ελέγξει τόσο την ασφάλεια όσο και άλλους λειτουργικούς τομείς, όπως η οικονομία, το Ισραήλ. Πάνω σε αυτά, τα διαρκώς αμφισβητούμενα και ασύμμετρα δεδομένα, κρίνεται ότι η αναγκαιότητα της κατάστασης μπορεί να μετατρέψει την ένταση σε αρετή, καθώς οι συνομοσπονδίες έχουν ανέκαθεν χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση εθνοτικών εντάσεων.

Επομένως, εάν το σχήμα των δύο κρατών δεν θεωρείται διεκπεραιωτικά βιώσιμο, ενώ ταυτόχρονα η πλήρης ενσωμάτωση του Παλαιστινιακού και Ισραηλινού πληθυσμού υπό την αιγίδα ενός ενιαίου κράτους είναι ακατάλληλη και προς απόρριψη, δεδομένου ότι καμία από τις δύο πλευρές δεν είναι διαθέσιμη να εκχωρήσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα, η λύση της συνομοσπονδίας συστήνεται ως η επικρατούσα επιλογή.

Μια Ισραηλινό-Παλαιστινιακή συνομοσπονδία θα λειτουργούσε ως αρωγός ανάπτυξης και συνεργασίας, σε τομείς όπως η ασφάλεια, η ενέργεια και η εξωτερική πολιτική, ενώ ταυτόχρονα θα επέτρεπε στους δύο λαούς την διατήρηση της εθνικής αυτοδιάθεσης τους. Εν συντομία, αυτή η διαμόρφωση που θα επέτρεπε την ανάπτυξη ενός δίκαιου πλαισίου διαχείρισης των προβλημάτων και της αλληλεπίδρασης σε τομείς που χρήζουν κοινών συμφερόντων.

Σε αυτήν ακριβώς την κατεύθυνση προτείνεται η δομική επίλυση της διένεξης. Μια τέτοια δομή δεν θα αποτελούσε ένα νέο και ανεξερεύνητο κρατικό σχηματισμό που θα μπορούσε να κλυδωνίσει περαιτέρω την κρατική δομή της Μέσης Ανατολής, αλλά θα συμβάδιζε με τα δεδομένα των συνομοσπονδιών που ιστορικά έχουν συσταθεί.

Ωστόσο, για την αποσαφήνιση του σχηματισμού, εύλογη κρίνεται η αποσαφήνιση του όρου της συνομοσπονδίας. Σύμφωνα με τους Bryce και Freeman, η εννοιολογική διάκριση μεταξύ ομοσπονδίας και συνομοσπονδίας έγκειται στο βαθμό στον οποίο η κεντρική κυβέρνηση συνάπτει τις σημαντικές άμεσες σχέσεις με τους πολίτες αντί να ενεργεί επ' αυτών μόνο μέσω των πολιτικών θεσμών των κυβερνήσεων των

πολιτειών που τις συνιστούν⁵⁷. Επομένως, η ομοσπονδία μπορεί να οριστεί ως ένα πολιτικό σύστημα στο οποίο τουλάχιστον δύο εδαφικά μέρη διακυβέρνησης μοιράζονται την κυρίαρχη συνταγματική εξουσία επί των αντίστοιχων τμημάτων τους και έχουν από κοινού το μερίδιο των νομοθετικών εξουσιών, επομένως δεν μπορούν να προχωρήσουν σε μονομερή συνταγματική τροποποίηση. Εν αντιθέσει, στη συνομοσπονδία τα κράτη-μέλη μπορούν να αφαιρέσουν τις εξουσίες επί των συνομοσπονδιακών τομέων, χωρίς να ζητήσουν τη συγκατάθεση της άλλης πλευράς⁵⁸. Συνοπτικά, ως συνομοσπονδία ορίζεται η ένωση κυρίαρχων κρατών που συγκεντρώνονται για συγκεκριμένους σκοπούς, διατηρώντας σημαντική αυτονομία, καθώς συνεργάζονται για κοινούς στόχους.⁵⁹ Αυτή η σύσταση έρχεται σε αντίθεση με την δομή της ομοσπονδίας όπου η κεντρική κυβέρνηση κατέχει των πλήρη έλεγχο των υπό-οντοτήτων που την απαρτίζουν. Έτσι, η δομή της συνομοσπονδίας επιτρέπει στα κράτη να διατηρήσουν την ανεξάρτητη εθνική και διεθνή τους ταυτότητα, επιτρέποντας ταυτόχρονα την ελευθερία των κινήσεων στο εσωτερικό τους και την ολοκλήρωση σε τομείς υψίστης σημασίας. Από παράδειγμα επιτυχούς συνομοσπονδίας αποτελεί η Ελβετία. Η αρχική συγκρότηση της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, συμπεριλάμβανε την διάτμηση μεταξύ τριών γλωσσικών και πολιτιστικών περιοχών, της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας. Ένα σύστημα το οποίο διήρκησε έως το 1848 και την μετάβαση από μια χαλαρή συνομοσπονδία σε ένα πιο δομημένο ομοσπονδιακό κράτος⁶⁰.

Σημειώνοντας, καθώς το παράδειγμα παρουσιάζει πλέον ένα διαφοροποιημένο μοτίβο από το αρχικό της συνομοσπονδίας, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι η μορφή δεν χρειάζεται να κρίνεται για την παροδικότητά της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως υπόδειγμα ενός σταθερού συνομοσπονδιακού μοντέλου.

⁵⁷ Burgess, Michael. (2006). Comparative Federalism: Theory and Practice., p. 23, 10.4324/9780203015476.

⁵⁸ Brendan O'Leary, [Federalism and Federation](#), Encyclopedia Princetoniensis, s. Princeton University

⁵⁹ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2024, September 29). confederation. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/confederation-politics>

⁶⁰ Clive Church, Paolo Dardanelli, 12-13 April 2003, [Switzerland: Historical Dynamics and Contemporary Realities](#), Paper prepared for 'Governing Together in the New Europe' conference, Robinson College, Cambridge, The Royal Institute of International Affairs, p. 4

Πράγματι, το ερώτημα για το εάν η Ε.Ε. μπορεί να συμπεριληφθεί στην λίστα των συνομοσπονδιών του διεθνούς συστήματος αποτελεί ένα περίπλοκο ζήτημα, το οποίο βασίζεται στην μοναδικότητα της θεσμική της σύστασης και των λειτουργιών της. Πάντως, παρά τις αυξημένες πρωτοβουλίες της, η Ένωση λειτουργεί κατά κύριο λόγο ως μια «εν συνεχή ολοκλήρωση» συνομοσπονδία, λόγω της εξάρτησής των αποφάσεων από την βούληση των αντιπροσώπων των κρατών μελών της. Εν ολίγης, η Ε.Ε. ενσωματώνει χαρακτηριστικά συλλογικής λήψης αποφάσεων, τυπικά των συνομοσπονδιών, όπου ενώ υφίσταται σε ορισμένους τομείς η εκχώρηση της κυριαρχίας, όπως τα κοινά ευρωπαϊκά σύνορα, διατηρεί ουσιαστικά την ταυτότητά της ως μια συνομοσπονδία μέσω της αποκεντρωμένης κατανομής εξουσίας μεταξύ των κρατών μελών⁶¹, όπου ενώνεται στην πολυμορφία.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να γίνει αναφορά και στις λειτουργικές δυσκολίες που μπορεί να δημιουργηθούν με την δομή της συνομοσπονδίας. Αυτές φανερώνονται μέσα από την ανάλυση της ιστορίας των Συνομόσπονδων Πολιτειών της Αμερικής, ένα σύστημα το οποίο ευνόησε τη δημιουργία των Άρθρων της Συνομοσπονδίας όπου συγκρότησαν την ενδιάμεση δόμηση του νομοθετικού πλαισίου των ΗΠΑ το 1781 έως την επίσημη σύσταση του Ομοσπονδιακού Συντάγματος του 1789⁶². Η ιστορική τους υιοθέτηση, ήρθε ως αναγκαιότητα προς την επιβίωση των 13^{ων} Πολιτειών, με σκοπό την διευκόλυνση της συνεργασίας σε αμυντικές και εξωτερικές υποθέσεις, οι οποίες αποδείχθηκαν ανεπαρκείς να αντιμετωπίσουν τις πολιτικό-οικονομικές διαφοροποιήσεις, οι οποίες γεφυρώθηκαν με την ομοσπονδοποίηση των Πολιτειών το 1789.

Επομένως, για λόγους επιστημονικής ορθότητας πρέπει να αναφερθεί ότι πράγματι το συνομοσπονδιακό σύστημα μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο ενίσχυσης της συνεργασίας των κρατών, με διατήρηση της εθνικής τους ταυτότητας και αυτοδιάθεσης. Ωστόσο, ένεκα της σύστασης των κρατών εντός ενός διαρκώς μεταλλασσόμενου και με εντάσεις συστήματος, παρατηρείται η εμφάνιση αδυναμιών στη δομή του πλαισίου διακυβέρνησης, το οποίο κρίνεται αξιολογικά σε αντιδιαστολή με τα εσωτερικά δεδομένα των δρώντων που τη συνιστούν.

⁶¹ O'Leary, Brendan. (2020). The Nature of the European Union. Research in Political Sociology. 27. 17-44. 10.1108/S0895-993520200000027003.

⁶² Office of the Historian, [Articles of Confederation 1777–1781](#), sourced by Department of State, USA

Πάνω σε αυτό το αξιολογικό μοτίβο του διακυβερνητικού μοντέλου, κρίνεται η συμβατότητα της συνομοσπονδίας, με τις ισραηλινό-παλαιστινιακές επιδιώξεις, ενώ θα μπορούσε να λεχθεί ότι η λύση της συνομοσπονδίας εξυπηρετεί στον πυρήνα της και την λύση των δύο κρατών. Και τούτο διότι το μοντέλο θα επιτρέψει τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου και κυρίαρχου Παλαιστινιακού κράτους που θα λειτουργούσε με τη δική του συνταγματική θεμελίωση, τους δικούς του νόμους και θεσμούς σε ένα πλαίσιο ξεχωριστής και αυτοτελούς αναγνώρισης από τη διεθνή κοινότητα, δίπλα σε ένα όμορο Εβραϊκό κράτος.

Όπως έχει αναφέρει, ο Yossi Beilin ένας από τους σημαντικότερους διαπραγματευτές της συμφωνίας του Όσλο το 1993 και ως εκ βάσεως υποστηρικτής της λύσης των δύο κρατών, ελλείπει πρωτοβουλιών προς τη πορεία αυτή «επιστρέφουμε στην ιδέα μιας Ισραηλινό-Παλαιστινιακής συνομοσπονδίας, αντίς μιας κλασικής λύσης των δύο κρατών»⁶³, όπου θα υπάρχει ξεκάθαρη διευθέτηση των συνόρων μεταξύ των δύο κυρίαρχων κρατών, με ξεχωριστά κοινοβούλια και κυβερνήσεις αλλά με κοινούς θεσμούς για συγκεκριμένους τομείς συνεργασίας όπως φυσικές πηγές εκμετάλλευσης, η ασφάλεια και η αστυνόμευση της περιοχής⁶⁴. Σε εσωτερικό επίπεδο, τα δύο κράτη θα είναι υπεύθυνα για την διασφάλιση της εσωτερικής τους ευημερίας και ασφάλειας, ενώ όσον αφορά τα εξωτερικά σύνορα της συνομοσπονδίας, αυτά θα τίθενται υπό ένα συνεργατικό καθεστώς ελέγχου και άμυνας.

Το καίριο ερώτημα της προτεινόμενης σύστασης, κρίνεται στον τρόπο διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα της διασφάλισης της αξιοπρεπούς και ελεύθερης διαβίωσης των Παλαιστινίων. Το μοντέλο της συνομοσπονδίας θα επιτρέψει τη σύσταση δικαστικών θεσμικών οργάνων, με αρμοδιότητες παρόμοιες εκείνου Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, το οποίο θα διασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη εξυπηρετούν τις υποχρεώσεις τους και σε περίπτωση παράβασης να επιβάλει ποινές προς την συμμόρφωσή τους. Για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της δικαστικής δικαιοσύνης, κρίνεται απαραίτητη η συμπερίληψη ενός ή περισσότερων

⁶³ Beilin Yossi, 14 May 2015, "Confederation is the Key to Mideast Peace". The New York Times, <https://www.nytimes.com/2015/05/15/opinion/yossi-beilin-a-confederation-for-peace.html>

⁶⁴ Godwin, M. K. (2019). Confederation as a solution to the Palestinian-Israeli conflict? Israel Affairs, 25(6), 1041–1056. <https://doi.org/10.1080/13537121.2019.1670444>

εγγυητριών δυνάμεων, όπως οι ΗΠΑ, η ΕΕ και η Ιορδανία, προκειμένου να μπορέσει να οικοδομηθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των δυο δρώντων.

Ταυτόχρονα, οι εγγυήτριες δυνάμεις δύνανται να αναλάβουν τη συντονιστική αρμοδιότητα των μεταβατικών διαδικασιών, με προσπάθειες μείωσης των ανισοτήτων εντός της Δυτικής Όχθης και Γάζας, αλλά και με την πρώιμη σύσταση συνταγματικών θεσμών που θα λειτουργήσουν ως οργανωτικός χάρτης του νέου συντάγματος του ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους. Μέσω, λοιπόν, της συγκεκριμένης δόμησης και δράσης θα ενισχυθούν οι διαδικασίες απόσυρσης από τη Δυτική Όχθη, όπως νομικά υποχρεώνεται το Ισραήλ, τα τρίτα μέρη και ο ΟΗΕ, να τερματίσουν την παράνομη κατοχή⁶⁵.

⁶⁵ UN News, 18 October 2024, [Palestine: International law obliges Israel to end occupation, says rights panel](#), United Nations

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, γίνεται αντιληπτό ότι η τρομοκρατική επίθεση της 7^{ης} Οκτωβρίου υπενθύμισε στην παγκόσμια κοινότητα ότι η συζήτηση περί επίλυσης του Ισραηλινό – Παλαιστινιακού ζητήματος πραγματεύεται μια από τις πιο σύνθετες και περίπλοκες προκλήσεις της μετά-αποικιακής ανθρώπινης ιστορίας. Εβδομήντα πέντε χρόνια μετά την πρόταση δημιουργίας δύο ανεξάρτητων κρατών, από τον ΟΗΕ, οι προσπάθειες φαίνονται φυλακισμένες μεταξύ σφύρας και άκμονος. Παρά την εμφάνιση της Συμφωνίας του Όσλο I ως την λύση που θα σηματοδοτούσε τη λήξη των εχθροπραξιών και την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης, της ασφάλειας και της ευημερίας, για τα δύο μέρη, αυτή η προσπάθεια δεν ευοδώθηκε.

Έτσι, «Η λύση των δύο κρατών τελείωσε» αναφέρει ο πρώην Υπουργός Εξωτερικών της Ιορδανίας Marwan Muasher, ο οποίος επίσης υπηρέτησε ως αναπληρωτής πρωθυπουργός της Ιορδανίας και ως πρέσβης στην πρώτη πρεσβεία του βασιλείου στο Ισραήλ το 1995⁶⁶ υποστηρίζοντας πως “ Τώρα, ως προτεραιότητα πρέπει να τεθεί η προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα, στην οποία σημείο εκκίνησης θα πρέπει να είναι τα ίσα δικαιώματα μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων»⁶⁷.

Πάνω σε αυτό το πλαίσιο αναγκαιότητας, περί διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας των Παλαιστινίων, κρίνεται και η συμπερίληψη του σε ένα διεθνές σύστημα κρατών όπου η ιεράρχηση των δρώντων αξιολογείται από την εσωτερική αποτελεσματικότητα του καθεστώτος που το δομεί. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του PSR, η ισχνή πλειοψηφία του 51% των Παλαιστινίων, το 54% των Ισραηλινών Εβραίων και το 17% των Ισραηλινών Αράβων αντιτίθενται στο σχέδιο περί κατάπαυση πυρός, ανταλλαγής ομήρων και αιχμαλώτων και την παράδοση του ελέγχου τους Γάζας σε μια αναδιαταγμένη ηγεσία του PLO, όπως παρουσιάστηκε από τις ΗΠΑ. Εν αντιθέσει, το σχέδιο βρήκε υψηλή υποστήριξη του 83% από του

⁶⁶ David Hearst, 8 November 2024, Jordan's former foreign minister says two-state solution is over, Middle East Eye, <https://www.middleeasteye.net/news/jordans-former-foreign-minister-says-two-state-solution-over>

⁶⁷ Ibid.

Ισραηλινούς Άραβες, με του Ισραηλινούς Εβραίους να ακολουθούν στο 46% και 45% μεταξύ των Παλαιστίνιων⁶⁸.

Εν αντιστοιχία, υψίστης σημασίας λαμβάνει η εσωτερική δόμηση του πολιτικού συστήματος του Ισραήλ. Όπως αναλύθηκε, ο υφιστάμενος Πρωθυπουργός της χώρας παραμένει σταθερός στις απόψεις του περί απόρριψης του σχήματος της δημιουργίας ενός ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους, προκειμένου να μπορεί να διασφαλιστεί η ασφάλεια της χώρας. Σε αυτό το επίπεδο, οι τοποθετημένες παρεκκλίσεις από την αντίληψη αυτή συγκροτούνται πάνω στον πυρήνα της διασφάλισης του περιορισμού και διοχέτευσης του συνολικού ελέγχου των βασικών αμυντικών και οικονομικών προσκείμενων στα χέρια του Ισραηλινού κράτους, όπως εκφράστηκε από το “deal” του αιώνα.

Ταυτόχρονα, η έκδοση του B. Netanyahu και του πρώην Υπουργού Εθνικής Άμυνας της χώρας Y. Gallant για τη διεξαγωγή εγκλημάτων πολέμου, από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, μας ωθεί να αναρωτηθούμε για το καθεστώς της επόμενης ημέρας. «Η σημερινή κυβέρνηση επεκτείνει τον πόλεμο χωρίς λόγο, λόγω των πολιτικών ζητημάτων που αντιμετωπίζει ο Πρωθυπουργός και λόγω των ψευδαισθήσεων της ακροδεξιάς για προσάρτηση και επιστροφή στη Γάζα» ⁶⁹ δηλώνει ο αρχηγός της αντιπολίτευσης Y. Lapid, τονίζοντας ταυτόχρονα την ανάγκη για τη δημιουργία νέων πολιτικών προσεγγίσεων προς την οικοδόμηση ενός «νέου περιφερειακού συστήματος».

Υπό το φως αυτών των εξελίξεων και προκλήσεων, κρίνεται ότι η δημιουργία ενός μοντέλου συνομοσπονδίας μπορεί να λειτουργήσει ως ένα δυνητικό πλαίσιο επίλυσης της Ισραηλινό-Παλαιστινιακής διένεξης. Αυτή η προσέγγιση πλαισιώνεται γύρω από την αναγκαιότητα δημιουργίας μιας βιώσιμης εναλλακτικής λύσης έναντι του πλέον κατακερματισμένου σχεδίου των δύο κρατών, το οποίο έχει ακρωτηριαστεί από τις διάφορες εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές συγκρούσεις και διασπάσεις των δρώντων που το συγκροτούν. Παρ’ όλα αυτά, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η λύση της συνομοσπονδίας εμπεριέχει, στη δομή της, τη λύση των δύο

⁶⁸ Poll Summary Report, 12 September 2024, [Palestinian-Israeli Pulse: A Joint Poll](#), Palestinian Center for Policy and Survey Research, p.2 , acc. 19.11.2024

⁶⁹ Abdelraouf Arnaout, 22.11.2024, “[Israeli opposition leader accuses government of prolonging war over Netanyahu's political troubles](#)”, Anadolu Ajansi, acc.23.11.2024

κρατών. Έτσι, η υποστήριξη για την εναλλακτική λύση της συνομοσπονδίας δύο κρατών μεταξύ των Παλαιστινίων ανέρχεται σήμερα στο 35%, ενώ η υποστήριξη του μοντέλου από την Ισραηλινή πλευρά ανέρχεται στο 20% για τους Ισραηλινούς Εβραίους και στο 52% για του Ισραηλινούς Άραβες⁷⁰.

Παρά την μη αντιπροσωπευτικότητα των προαναφερθέντων ποσοστών, το πεδίο εκτύλιξης των γεγονότων μας ωθεί προς τη σύσταση δύο συμπερασμάτων: παρά την πρόσφατη εμφάνιση της «λύσης της συνομοσπονδίας» στο διάλογο περί επίλυσης του ζητήματος, η λύση έχει αρχίσει να λαμβάνει αυξητική δυναμική στο εσωτερικό περιβάλλον των δύο αντιμαχόμενων, ενώ επίσης οι συγκυρίες φανερώνουν την ανάγκη συγκρότησης νέων ιδεών και μιας εκ νέου αποφασιστικότητας σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Η παραπάνω θέση ενισχύεται από τις αδυναμίες των διαπραγματεύσεων και συμφωνιών να θεσπίσουν μια ισχυρή δομή δημοκρατικών αρχών, όπου θα συνέβαλαν σε μακροχρόνια βάση προς την ενίσχυση των σχέσεων, της συνεργασίας και της εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο δρώντων⁷¹.

Επιπλέον, οι εξωτερικές επιρροές από κρατικούς περιφερειακούς δρώντες, όπως το Ιράν, αλλά και παραστρατιωτικές πολιτικές οργανώσεις, όπως η Hezbollah, δυσχεραίνουν περαιτέρω τις διαδικασίες εξομάλυνσης των σχέσεων μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων, καθιστώντας απαραίτητη τη διαμόρφωση ενός μοντέλου προσέγγισης, διατυπωμένο πάνω στην ιδιαίτερη πολιτική πραγματικότητα του γεωπολιτικού πλαισίου που αναφέρεται.

Επεξηγηματικά, η λύση της συνομοσπονδίας θεωρείται ρεαλιστική καθώς στοχεύει στην διασφάλιση της αμοιβαίας κυριαρχίας μέσω ενός συστήματος κοινής διακυβέρνησης. Με αυτό τον τρόπο, τόσο οι Ισραηλινοί όσο και οι Παλαιστίνιοι μπορούν να διατηρήσουν ακέραιες τις εθνικές τους ταυτότητες, προτρέποντάς τους στη δημιουργία κοινών δομών συνεργασίας. Αυτές οι δομές αφορούν καίριους τομείς όπως η ασφάλεια, η διαχείριση ενεργειακών και υδάτινων πόρων καθώς και η οικονομία, προωθώντας ένα πλαίσιο ειρηνικής συνύπαρξης που αποκλείει την πλήρη ενσωμάτωση των δύο λαών και διατηρεί την αυτονομία τους.

⁷⁰ Poll Summary Report, 12 September 2024, [Palestinian-Israeli Pulse: A Joint Poll](#), Palestinian Center for Policy and Survey Research, p.2 , acc. 19.11.2024

⁷¹ Elliott Abrams, 12.02.2024, [Democracy and the Two-State Solution](#), Council on Foreign Relations, acc. 19.11.2024

Έπειτα, το συγκεκριμένο μοντέλο προσφέρει μια άμεση και πρακτική λύση στο ακανθώδες ζήτημα των εποικισμών, καθώς προβλέπει τη δυνατότητα οι ισραηλινοί οικισμοί να παραμείνουν υπό την ισραηλινή δικαιοδοσία, ακόμη και εντός της Παλαιστινιακής επικράτειας. Με αυτόν τον τρόπο αποτρέπονται οι αναγκαστικές εκκενώσεις, διευκολύνοντας τη διαδικασία αναγνώρισης των εδαφικών διεκδικήσεων των Παλαιστινίων και διατηρώντας παράλληλα μια ισορροπία που εξυπηρετεί και τις δύο πλευρές.

Τρίτον, το μοντέλο της συνομοσπονδίας προσφέρει ένα πλαίσιο κοινής κυριαρχίας για το υφιστάμενο ειδικό καθεστώς της Ιερουσαλήμ, ως πόλη με υψηλή θρησκευτική σημασία και για τις δύο πλευρές. Το μοντέλο αυτό θα μπορούσε να αναπτυχθεί πάνω στην κοινή διακυβέρνηση ή τη διασφάλιση των δικαιωμάτων προσβασιμότητας και για τους δύο λαούς. Τέταρτον, η λύση κρίνεται εφικτή διότι προσφέρει ένα κοινό πλαίσιο ασφαλείας για την αντιμετώπιση των κοινών ζητημάτων και προκλήσεων, όπως η τρομοκρατία και οι εξωτερικές απειλές, περιορίζοντας τα αισθήματα της αμοιβαίας ανασφάλειας και της επιβολής μονομερούς ελέγχου, επί του εδάφους.

Συνοψίζοντας ως προς τη βιωσιμότητα του μοντέλου, αυτή βασίζεται στον παράγοντα της αναγνώρισης των διαμοιραζόμενων συνθηκών συνύπαρξης, όπου η γεωγραφία και τα δημογραφικά δεδομένα είναι συνυφασμένα σε ένα σύμπλεγμα αλληλεξάρτησης ως προς τους κοινούς πόρους, τις υποδομές και των συνυπαρχόντων πληθυσμών. Εκτός αυτού, το μοντέλο κρίνεται ως βιώσιμο διότι επιτρέπει στις δύο πλευρές να διατηρήσουν την εθνική τους κυριαρχία προωθώντας, ταυτόχρονα, την συνεργασία σε θέματα κοινής εποπτείας. Εδώ προσφέρεται μια μέση λύση, μεταξύ της δημιουργίας ενός ενιαίου κράτους και της λύσης των δύο κρατών, δηλαδή της συνομοσπονδίας.

Από την άλλη, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η βιωσιμότητα του μοντέλου κρίνεται από την προθυμοποίηση των δύο δρώντων να ξεπεράσουν τα εμπόδια εμπιστοσύνης που τους διατρέχουν. Δεκαετίες συγκρούσεων έχουν διαβρώσει την εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο πλευρών, καθιστώντας δύσκολή τη δημιουργία και διατήρηση θεσμών συνεργασίας, απαραίτητων για την αποτελεσματική λειτουργία της συνομοσπονδίας. Εκτός αυτού, η δημιουργία και η διατήρηση κοινών πρακτικών ασφαλείας ενδέχεται να εμφανίσει πρακτικές δυσκολίες. Εδώ, η κρίση βασίζεται στο γεγονός ότι οι δύο πλευρές έχουν αποκλίνουσες αντιλήψεις για τις απειλές και προτεραιότητες τους,

γεγονός που ενδέχεται να οδηγήσει σε δομικές διαφωνίες και εντάσεις, ιδιαίτερα σε επίπεδο χαρτογράφησης και αξιολόγησης των απειλών.

Καταληκτικά, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η λύση της συνομοσπονδίας αποτελεί μια καινοτόμο προσέγγιση της επίλυσης της ισραηλινό-παλαιστινιακής διένεξης. Παρόλα αυτά, η διαχείριση της κρίσης αποτελεί μια πολύπλοκη και δυναμική μεθοδολογία που απαιτεί πολυεπίπεδη προσέγγιση και κατεξοχήν πολιτικό χειρισμό⁷². Πάνω σε αυτά τα δεδομένα, θεωρείται ως επιτακτική τόσο η ανάγκη αναγνώρισης και αντιμετώπισης των εσωτερικών πολιτικών ζητημάτων, που επικρατούν εντός της Ισραηλινής πλευράς και του PLO, όσο και η αντιμετώπιση των εξωτερικών πιέσεων από διεθνείς δρώντες. Και αυτό διότι, μόνο μέσω της δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου σχεδίου, βασισμένου στην αλληλεπίδραση των αναγκών μεταξύ των δύο δρώντων, μπορεί να δομηθεί ένα βιώσιμο ειρηνευτικό πλαίσιο, το οποίο δεν χρήζει μόνο ανάγκης αναγνώρισης των ζητημάτων, αλλά συμπεριλαμβάνεται στο ευρύτερο πλαίσιο των ενεργειών και πρωτοβουλιών των πολιτικών ιθύνοντων να σφυρηλατήσουν τη δομή της περιοχής. Πάντως δύο είναι τα δεδομένα, η περιοχή δεν μπορεί να απορροφήσει άλλο ένα «αποτυχημένο» κράτος και η συγκινητική αφέλεια της παγκόσμιας πολιτικής κοινότητας να αναγνωρίσει τα ιδιαίτερα εσωτερικά χαρακτηριστικά των δρώντων, μόνον θα κλονίσουν τις προσπάθειες επίλυσης αντί να ωθήσουν τη δημιουργία ενός καθεστώτος αρμονικής ασυμμετρίας στην περιοχή.

⁷² Ν. Παπαναστασόπουλος, Η διαχείριση κρίσεων στην ελληνική εξωτερική και αμυντική πολιτική - Η περίπτωση της κρίσης των Ιμίων, Δεύτερη έκδοση εμπλουτισμένη, , Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, Ιούνιος 2020, σελ. 242

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνική βιβλιογραφία

- Κ. Αντωνόπουλος – Κ. Μαγκλιβέρας, 2017, *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*- 3^η Αναθεωρημένη Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ, Αθήνα, Κεφ. 5 «Το κράτος»
- Ν. Παπαναστασόπουλος, *Η διαχείριση κρίσεων στην ελληνική εξωτερική και αμυντική πολιτική- Η περίπτωση της κρίσης των Ιμίων*, Δεύτερη έκδοση εμπλουτισμένη, , Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, Ιούνιος 2020
- Ράνταλ Ντ. Λω, 2020, *Τρομοκρατία – Μια Παγκόσμια Ιστορία*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο
- A.R. Ball & B.G. Peters – Εισαγωγή και Επιμέλεια: Κ.Α. Λάβδας, *Σύγχρονη Πολιτική και Διακυβέρνηση- Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη*, 6^η έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση ΑΕΒΕ, Αθήνα, 2001

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- A.D Miller, 2023, *Why the Oslo Peace Process Failed- And what it means for future negotiations*, Source: Foreign Policy.
- Abdelraouf Arnaout, 22.11.2024, *“Israeli opposition leader accuses government of prolonging war over Netanyahu's political troubles”*, Anadolu Ajansi, acc.23.11.2024.
- B. Netanyahu, 2009, *Israeli PM Netanyahu's Bar-Ilan Speech* – English, sourced by: The Israeli-Palestinian Conflict- An Interactive Database.
- Beilin Yossi, 14 May 2015, *“Confederation is the Key to Mideast Peace”*. The New York Times, <https://www.nytimes.com/2015/05/15/opinion/yossi-beilin-a-confederation-for-peace.html>
- Brendan O'Leary, *Federalism and Federation*, Encyclopedia Princetoniensis, s. Princeton University

- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2024, September 29). *Confederation*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/confederation-politics>
- Burgess, Michael. (2006). *Comparative Federalism: Theory and Practice*., 10.4324/9780203015476.
- Can Kasapoglu, February 2024, "*Drone Warfare Data Shows How Iran Has Gained during the War in Ukraine*"- *How the War in Ukraine Shapes Iran's Strategic Gains and Ambitions*, Policy Memo, Hudson Institute.
- Clive Church, Paolo Dardanelli, 12-13 April 2003, *Switzerland: Historical Dynamics and Contemporary Realities*, Paper prepared for 'Governing Together in the New Europe' conference, Robinson College, Cambridge, The Royal Institute of International Affairs.
- D. Bar-Tal, 2022, *Is a Confederation between Israel and Palestine with Jordan a viable arrangement?*, Tel Aviv University. <https://doi.org/10.1177/0043820022112802>
- D. Machairas, 2017, *The strategic and political consequences of the June 1967 war*. Cogent Social Sciences, University of Bath, vol. 3, no. 1, 1299555, Ch. 3. "Displacement versus colonization". <https://doi.org/10.1080/23311886.2017.1299555>
- David Hearst, 8 November 2024, *Jordan's former foreign minister says two-state solution is over*, Middle East Eye, <https://www.middleeasteye.net/news/jordans-former-foreign-minister-says-two-state-solution-over>
- Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements, September 13, 1993, Source: United States Unstitute of Peace – Peace Agreements Digital Collection.
- Ehud Barak, (2023), *Netanyahu's judicial overhaul would "destroy" Israel's democracy, former prime minister says*, CBS News, Source: Youtube, Acc. 17. 10.2024.
- Elliott Abrams, 12.02.2024, *Democracy and the Two-State Solution*, Council on Foreign Relations, acc. 19.11.2024.

- Friesel, E. (2024) *"Zionism and Jewish statehood as expressions of Jewish modernisation"*, Israel Affairs, 30(3), pp. 381–403. doi: 10.1080/13537121.2024.2342130.
- Gazit, N. (2009). *Social Agency, Spatial Practices, and Power: The Micro-foundations of Fragmented Sovereignty in the Occupied Territories*. International Journal of Politics, Culture, and Society, 22(1), 83–103, p. 97, doi:10.1007/s10767-009-9044-1.
- Godwin, M. K. (2019). *Confederation as a solution to the Palestinian-Israeli conflict?* Israel Affairs, 25(6), 1041–1056. <https://doi.org/10.1080/13537121.2019.1670444>
- Holmes, O. (April 7, 2019). *"Netanyahu vows to annex Jewish settlements in occupied West Bank."* The Guardian.
- Human Rights Watch, Women's Centre for Legal Aid and Counselling, and Equality Now, Joint Submission to the CEDAW Committee on the State of Palestine, 70th session, 2018, by Human Rights Watch.
- Isaac Jad, Salman Nael. *An overview of the geographical foundations for peace between Israelis and Palestinians*. In: Géographes associés n°28,2004. Frontières palestiniennes. Regards croisés des géographes. pp. 61-84. <https://doi.org/10.3406/geoas.2004.2296>, acc. 12.11.2024.
- J. Carter, 1978, *Address Before a Joint Session of the Congress on the Camp David Meeting on the Middle East*, The American Presidency Project, Document Archives.
- Kamala Harris, 25 July 2024, *"Remarks by Vice President Harris Following Meeting with Prime Minister Benjamin Netanyahu of Israel"*, Speeches and Remarks, The White House, acc. 11.11.2024.
- L. Strömbom and A. Persson, 26.06.2023, *The two-state impasse in Israel/Palestine—The EU caught between egalitarian norms and expansionist realpolitik*, Front. Polit. Sci. 5:1049938, doi:10.3389/fpos.2023.1049938.
- Laub Karin, 13.12.2023, *Palestinian poll shows a rise in Hamas support and close to 90% wanting US-backed Abbas to resign*, sourced by AP NEWS, acc. 17.10.2024.
- Levi Eshkol, 1964, The New York Times, Acc. 01.11.2024.

- Limor Yehuda, 11.08.2024, *Disillusionment from the Concept of Separation*, The Forum for Regional Thinking, The Van Leer Jerusalem Institute, acc. 12.11.2024.
- Lintl Peter, 05.01.2023, *Israel's Anti-liberal Coalitions*, sourced by Stiftung Wissenschaft und Politik, doi:10.18449/2023C05, acc. 17.10.2024.
- M. Benvenisti, *The West Bank Data Project: A survey of Israel's Policies* (Washington D.C. and London: American Enterprise Institute for Public Research, 2984).
- M. Gilani, Oct 12 2024, *The Oslo Process: The Façade of Peace between Palestine and Israel*, Source: E-International Relations.
- M. Margit, 2022, *Right Wing Rises in Israel Amid Widening Rift Between Arabs and Jews*, the Medialine – Trusted Mideast News.
- O. Anabi, 2022, *Jewish Israeli Voters Moving Right – Analysis*, The Israel Democracy Institute.
- O. Kenig, 2022, *2022 Election Results*, The Israel Democracy Institute
- O'Leary, Brendan. (2020). *The Nature of the European Union*. Research in Political Sociology. 27. 17-44. 10.1108/S0895-993520200000027003.
- Office of the Historian, *Articles of Confederation 1777–1781*, sourced by Department of State, USA.
- Peace Now, 2024, *Israel Central Bureau of Statistics*, “Numbers of Settlers by Year”.
- Poll Summary Report, 12 September 2024, *Palestinian-Israeli Pulse: A Joint Poll*, Palestinian Center for Policy and Survey Research, acc. 09.11.2024.
- President Donald J. Trump, 2017, *Statement by Former President Trump on Jerusalem*, The White House, Washington, sourced by U.S Embassy in Israel, 7 December 2020, acc. 09.11.2024.
- Press Release, (11.10.2022), *Israel and Lebanon reach historic agreement settling maritime dispute*, Israeli Ministry of Foreign Affairs, Foreign Policy, Acc. 02.11.2024.
- Press Release, 8 February 2024, *Israeli Gas Exploration Licenses in Palestine's Maritime Areas are Illegal and Violate International Law*, Al Mezan Centre For Human Rights, Acc. 02.11.2024.

- Pressman Jeremy, July 14 2016, *Obama and the Israeli-Palestinian Conflict*, Source by: E-International Relations.
- Rachel Brandenburg, *(2010) Iran and Palestinians*, The Iran Primer, Acc. 03.11.2024.
- Red Cross on How does Law protect in War, "*Settlements*", accessed 19. October 2024.
- Rubin, B. (1991). *Pan-Arab Nationalism: The Ideological Dream as Compelling Force*. Journal of Contemporary History, 26(3/4), 535–551. <http://www.jstor.org/stable/260659>. Acc. 03.11.2024
- S. Austin and J. Evans, 2023, *Israelis have grown more skeptical of a two-state solution*, Pew Research Center.
- S. El Safty and A. Rabinovitch, (June 2022) *EU, Israel and Egypt sign deal to boost East Med gas exports to Europe*, Reuters on Energy, Acc. 02.11.2024.
- S. Khatsenkova, 2023, *Was the President of the State of Palestine targeted in an assassination attempt?*, source by Euronews Acc. 16.10.2024.
- SHELEF, N. G., & SHELEF, O. (2013). *Democratic Inclusion and Religious Nationalists in Israel*. Political Science Quarterly, 128(2), 289–316. doi:10.1002/polq.12038
- The White House, 1978, *The Camp David Accords*, The Framework for Peace in the Middle East, Washington, D.C., "Framework: West Bank and Gaza".
- UN News, 18 October 2024, *Palestine: International law obliges Israel to end occupation, says rights panel*, United Nations.
- United Nations Beirut, October 2022, "*Countering economic dependence and de-development in the occupied Palestinian territory*", Economic and Social Commission for Western Asia, acc. 01.11.2024.
- United Nations, *Settlement Expansion in Occupied Palestinian Territory Violates International Law, Must Cease*, Many Delegates Tell Security Council, sourced by Meeting Coverage and Press Releases, 27 September 2023, acc. 19.10.2024.
- V. Tishkon, Z. Zayinchkovskaya, G. Vitkovskaya, September 2005, *Migration in the countries of the former Soviet Union*, A paper prepared for the Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International

Migration, Global Commission on International Migration(GCIM), acc.
12.11.2024.

Χάρτες - Πίνακες

- Al – Haq, 8 Feb. 2024 *Israeli Gas Exploration Licenses in Palestine's Maritime Areas Are Illegal and Violate International Law* , [Εικόνα 4, σελ 39]
- Annexation Watch, 2020, *West Bank Annexation*, Israel Policy Forum [Εικόνα 3, σελ 35]
- I. Villanueva and M. Pineda, 3 June 2020, *EU condemnation not enough to stop Israeli annexation drive*, The Left in the European Parliament [Εικόνα 1, σελ 27]
- M. Haddad and M.Ali, 16 Sep 2024, *Ten maps to understand the occupied West Bank*, Al Jazeera [Εικόνα 2, σελ. 34]
- Peter Lintl, 27 Jan. 2023, *Israel's Anti-liberal Coalition - The new government is seeking fundamental changes in the political system and in the Israeli-Palestinian conflict*, Stiftung Wissenschaft und Politik [Πίνακας 1, σελ 20]